INDISCHE JURISTEN

WINCKEL, PIEPERS, DER KINDEREN

Iets uit den strijd om de legaliteit

DOOR

Prof. Mr. H. A. IDEMA.

Met 3 platen.

„Een menschenleven is een stuk tijd dat door een middelpunt van persoonlijk bewustzijn heen gaat”.

Huizinga, Leven en Werk van Jan Veth, 1927, blz. 207.

Inleiding.

Getroffen door deze fijne opmerking van Huizinga gaat deze bijdrage uit van een biografie van drie min of meer bekende indische juristen om, als het mocht lukken, uit te groeien tot een sociologische studie van onze onmiddellijke geestelijke voorgangers, het hollandsche liberalisme van 1848 in zijn indische representanten van de tweede helft der 19e eeuw.

Die voor Indië belangrijke tijd gespiegeld te zien in het bewustzijn van een belangrijk mensch, dat was een opgave waar ik al eer mijn krachten op heb beproefd: zoo zag ik in Fransen v. d. Putte vertegenwoordigd het hollandsche liberalisme, zijn economisch zoowel als zijn humanitair element, hem opstuwend eerst op Java tot den pionier der particuliere suikercultuur¹⁾, daarna als Minister in Holland, „het hervormings- en ontwikkelingsprogramma van Dirk van Hogendorp, zestig jaar na dato volvoerend en uitbreidend; en vocatie, mededoogen, kracht en gloed doen eindelijk, eindelijk met Putte in de Indische staatkunde hun intrede”²⁾. In mijn driemanschap zie ik vertegenwoordigd diezelfde liberale gedachte van die tweede helft der 19e eeuw, maar nu in den indischen ambtenaar.

Is het toevallig, dat het juristen zijn? De Compagnie was al niet erg gebrand op juristen, van Baud is het overbekend, maar ook Jan

¹⁾ Mijn „Fransen v. d. Putte op Java” in de Gids, September 1934; in breeder verband iets over Prof. P. J. Veth, van Deventer, Snouck, van Vollenhoven in mijn „De Gids en Indië”, Jubileumnummer December 1936.

²⁾ van Vollenhoven, Puttes geboortejaar herdenkend in de Gids 1922.

Jacob Rochussen, de Gouv. Generaal van 1848, typisch representant van een overgangstijdperk voor Indië, heeft toch principiele bezwaren tegen den juristenstand.¹⁾ Piepers, die ik in wijsheid en intellect bovenaan zou zetten, zal ons straks uitvoerig uitleggen, dat de strijd tusschen de almacht van het B.B. en de jonge rechterlijke macht er een is van Macht tegen Recht. Ugaande van het compromis-karakter van het Regeeringsreglement 1854, waarmee Indië zoowel goed als slecht kan worden bestuurd zoodat alles afhangt van de geest waarmee de letter zal worden beziel, slaakt hij de verzuchting, „dat het voor Nederland en Indië een zegen zou geweest zijn zoo men in 1856 Thorbecke als G.G. had uitgezonden”.

Thorbecke, de incorporatie der legaliteitsgedachte.

Met instemming haalt Piepers diens woord aan: „nooit en nergens behoort willekeur te heerschen”. „Wie Indië wil opbouwen, aldus weer Piepers, wie er naar een toestand van ontwikkeling van land en volk streeft onder een gezond staatsbeheer, die moet er overal en altijd de willekeur met alle mogelijke krachten bestrijden als de kwade geest, die al het scheppende werk zoekt te niet te doen. Hij wijst op „de natuurlijke oorzaken die het heerschen der willekeur in de indische administratie sterk in de hand werken, daarnevens leiden de individueele neigingen tot dit misbruik, want, helaas, misbruik te maken van zijn macht is een algemeen menschelijk gebrek”.²⁾

„De stelling zou misschien niet te gewaagd zijn dat in Indië de staats- en ambtelijke willekeur zich even historisch hebben ontwikkeld als dit elders de eerbied deed voor de wet; den besturenden ambtenaren is er veel te groote macht toegekend onder veel te geringe verantwoordelijkheid; daarnevens staat, ook met het oog op het

¹⁾ September 1636 is Mr. Johan Maetsuycker aangekomen „in qualiteyt van pensionaris van den achtbaren Raad van Justitie. December '36 schrijft de indische regeering aan Heeren Zeventien: „Soo veel ons tot nogh toe gebleken heeft, een discreet en reckelick persoon. Wy moeten bekennen dat UEd. veel staet van deze rechtbancke maecken, die wy nochtans soo gewichtich niet connen extimeeren ende twyfen off soodanige hooge verstanden in deze quartieren niet meer ondienst als dienst veroorsaeken. G'experimenteerde cooplyden van wacker verstandt ende vigilantie, daer sal de Compagnie de beste dienst van trecken”. Mededeeling van Mr. N. P. van den Berg in Het Regt in Ned. Indië, dl. 24

Rochussen schrijft in 1848 als G.-G.: „Het is van belang te waken dat er zich geen eigenlijke regterlijke macht vorme, wier middellijke of onmiddellijke werking strijdig met het eenige in deze bezittingen houdbare stelsel van eenhoofdig bestuur, dit bestuur belemmere of verzwakke, Immink Regtspleging Inlandsche Regtbanken 1889, deel 1, Inleiding, blz. 23.

²⁾ Macht tegen Recht, blz. 356, 204.

uitgestrekte terrein hunner bevoegdheid, hunne kennis er veel te laag”.

Deze, Piepers' visie op zijn eigen tijd, wordt natuurlijk mee bepaald door zijn persoonlijkheid, niet voor niets koos ik Huizinga's opmerking als motto, toch mogen aan het begin van deze studie Piepers woorden voorloopig aannemelijk hebben gemaakt dat zijn tijd strijdt voor de verwerkelijking van de legaliteitsgedachte.

Korte schets van ieders werkkring, aard en karakter.

Waarom koos ik nu juist deze drie mannen en niet b.v. Scholten van Oud-Haarlem, die ge toch allereerst zoudt verwachten?

Men zoek het vooral niet te diep: uit eerbied voor wie lange jaren diep in het binnenland van dat oude Indië zijn gaan houden en vechtend, steen voor steen, dan toch maar onze eigen indische rechtswetenschap hebben moeten opbouwen joeg ik allang naar oude portretten — het is een sport opwindend als geen andere — de vrienden van mijn studeerkamer wilde ik toch ook wel eens van aangezicht tot aangezicht aanschouwen: welnu, hier zijn er een paar van: der Kinderen, volledig geslaagd in ambtelijk en persoonlijk leven, beloond, en met recht, met de hoogste vaderlandsche onderscheidingen.

Op zijn portretten vergeet hij ze nooit.

Het portret van Winckel kunt ge gelukkig niet meer aanzien dat G.G. Loudon hem in 1873, vanwege zijn smalen op diens Atjeh-beleid, uit Indië zette; veel te onrustig voor wat hij bovendien vindt een slecht betaalde ambtelijke loopbaan — hij wordt nooit moe daarover te sneeren — brengt hij het daarin niet verder dan lid van den Raad van Justitie te Semarang. Zijn ridderorden halen niet bij die van der Kinderen, zijn Commandeur de l'ordre de la Branche Ernestine de Saxe ducale, zijn Chevalier de ceux d'Albert le Valeureux de Saxe royale et du Mérite d'Oldenbourg, décoré de l'ordre impérial du Medjidié de Turquie teekenen mee zijn buitenissigheid.

Piepers, oud geworden, in 1905 in een avant propos op zijn Etudes sur la réforme du droit, zijn leven overziende, vertelt:

„ik ging niet als mijn Vader in de hollandsche magistratuur vanwege mijn hartstocht voor de natuur, vooral voor de insecten: daar hield ik als gymnasiast meer van dan van: le commerce des hommes, il est devenu la joie de ma vie en ik meende dat ik daarvoor in Indië meer gelegenheid zou vinden”. Daar, in doorloopende ruzie met het Binnenlandsch Bestuur, komt hij toch desalniettemin als Vice-

President van het Hoog-Gerechtshof op een der topplaatsen van de magistratuur; als zoodanig gepensionneerd bereikt hij nog eens een top als spreker op het Congrès international d'Anthropologie van 1901 in Amsterdam.

Daar zet hij voor het eerst zijn ideeën uiteen inzake strafrechtshervorming: „Là, je me présentais comme représentant d'une nouvelle école”, blijkbaar met weinig succes, „jusqu'à présent je n'ai réussi que dans une très faible mesure à me faire écouter, met deze dappere slotwoorden; en attendant je poursuis ma tâche”. Daaruit komen dan — 1905 — zijn *Etudes sur la réforme du droit*, deel II: le droit pénal, een boekje van 375 bladzijden waarin hij, uit eigen indische ervaring, juridische en natuurwetenschappelijke, Darwin en Lombroso bestrijdt, ja, wie al niet.

Deze eerste kennismaking diene alleen om U al dadelijk waar te maken wat ik beloofde, n.l. dat ik U drie „persoonlijkheden” voorzet. Mijn drie pioniers van de legaliteitsgedachte voor en in Indië komen althans hierin overeen, dat zij het Indië van hun tijd kennen, grondig kennen van binnenuit, uit lange, soms eenzame jaren, al beziet ieder van hen dat Indië vanuit zijn eigen werkkring, met zijn eigen oogen, zijn eigen hart.

En in deze opzichten heeft ieder van hen wel zeer een eigen aard: In Winckel zie ik allereerst den knappen Semarangadvocaat en dat beteekent in zijn tijd niet zooals nu één willekeurig genomen uit de drie elkaar in aard en omvang niet zoo heel veel ontslopende Raden van Justitie op Java, neen, de Semarang Raad was in Winckels tijd de belangrijkste, omdat daar lag „het brandpunt van den opiumsmokkel op Java waar hij leerde kennen al de geheimen der smokkelwereld, den fiscus en zijn monopolie in al zijn naaktheid, hatelijkheid, valsheid en wreedheid”¹⁾, alles gevolg van de opiumpolitiek die „zich bizonder misdragende dochter van het exploitatiestelsel”. Piepers' werkkring toont de regelmatig stijgende lijn van een knap rechterlijk ambtenaar in Indië: vele jaren landraadvoorzitter dan hier, dan daar in het binnenland, dan Officier van Justitie Semarang, dan Vice-President Hof te Batavia. Ge ziet, aan het strafrecht heeft hij zijn hart verpand, de burgerlijke rechtspleging is voor hem niet dan l'art de la chicane. Als Hof's Vice-President laat hij zich pensionneeren, zijn wetenschappelijke zin drijft hem naar de grondslagen van het straf-

¹⁾ Aldus Hoofdredacteur Maclaine Pont naar aanleiding van Winckels Essay in Ind. Weekblad 1880, No. 873.

recht, daaruit groeit dan op zijn ouden dag die ook nu nog markante *Etude sur la réforme du droit pénal 1905*.

der Kinderens kracht ten slotte ligt weer op heel ander terrein: de beide anderen zijn pioniers te velde, der Kinderen is typisch wat v. Vollenhoven noemde, een bureauheer, zijn heele loopbaan teekent hem als zoodanig; zoodra hij in Indië voet aan wal zet, met een goede leidsche dissertatie tot zijn aanbeveling, zit hij op het bureau van den Procureur-Generaal, het eenige wat hij van de inlandsche rechtspraak beleeft is een lidmaatschap van de landraad te Batavia. Dan griffier van de Raad van Justitie Soerabaja, Griffier, Lid, Proc.-Generaal bij, President van het Hof om via het nieuw opgerichte Departement van Justitie te eindigen met 15 jaren lid van de Raad van Indië¹⁾.

Na veel voorbereidend werk — en talmen — van anderen komt uit zijn handen het Wetboek van Strafrecht voor Inlanders 1872, en een heele reeks Regelingen van het Rechtswezen in de Buitengewesten, waarvan die voor Sum. Westkust 1874 de eerste is. Ge ziet voor U den bureauheer die niet enkel stukken maar ook zaken afdoet, die weet van opschieten; van Vollenhoven heeft, enkel van zijn adatrecht uit, d. K. toch van te dichtbij gezien, hier staat een organisator met vormgevende kracht, een wetgever.

Mijn drie mannen, zoo zeide ik, gezien Indië ieder vanuit eigen werkkring, met eigen oogen en eigen hart.

Want ook als mensch, naar aard en karakter, loopen deze drie individuen ver uiteen.

Winckel is duidelijk extrovert: naar buiten gericht; in hem vormen, ik zou haast zeggen, een fysieke zwerflust, een scherp maar onrustig oog, een snel maar niet diep verstand, een figuur die maatschappelijk nooit vast, nog minder hoog in het zadel is komen te zitten; van nature kritisch op mensch en maatschappij, in wezen eer destructief dan constructief, kortom een geestelijke globetrotter, een wereldjournalist. Gelukkig voor hem en voor ons heeft hij eenmaal, na zijn amok tegen Loudons Atjeh-beleid²⁾, de rust gevonden voor zijn: *Essai sur les principes de la justice aux Ind. Orient. Holland.* „Een voortreffelijk boek”, oordeelde al dadelijk de tijdgenoot, „al zagen wij nimmer zooveel hatelijkheden in zoo klein bestek”. Zonder deze zijn *Essai* — en zijn uitzetting uit Indië — was Winckel met al

¹⁾ Zie meer nauwkeurig de Bijlagen: Leven en Werken.

²⁾ Winckels groep heette in Indië in dien tijd „de woedenden”; de benaming is ook psychologisch niet onjuist. Over Winckels uitzetting uitvoerig Jongmans leidsche diss.: *De exorbitante rechten van den Gouv.-Gen. in de praktijk* — 1921 — div: locis o.a.: blz. 105-108, 165-172.

zijn geflodder en gefladder van ingezonden stuk, krantenartikel, tijdschriftartikel en brochure, gids voor de militaire-, formulierboek voor de burgerlijke rechtspleging vergeten gebleven.

Piepers is ook als mensch, naar aard en karakter, in veel het tegen-deel van Winckel. Piepers is duidelijk introvert, naarbinnengekeerd: kan het anders bij een insectenmaniak?

Zeide hij het niet zelf: als gymnasiast al hield ik daar meer van dan van le commerce des hommes: il est devenu la joie de ma vie, en bedoelden de leden van zijn landraad niet het zelfde als zij zeiden: „Toe an Piepers bertapa, leeft als een kluizenaar?” Van zijn gestalte al, rijzig, goed gevuld maar niet zoet gemoedelijk, met de welverzorgde lange baard gaat rust en waardigheid uit. Winckel schrijft ergens: ik moest dat wel even bespreken, anders zou men mij onvolledigheid verwijten en voor een Hollander is er niets verschrikkelijker; Piepers moet een hartstochtelijk lezer geweest zijn; hij zal in het binnenland zijn indische leestrommel hebben uitgezogen, aan zijn Macht tegen Recht voegt hij 88 bladzijden: Aanteekeningen toe!¹⁾

Winckel sneert meer dan eens op de onvoldoende bezoldiging der indische rechterlijke macht, voor Piepers lag dat punt beneden zijn waardigheid. Luister maar: „Gelijk in andere koloniën ontbreekt het Indië aan die beschaafde hoogere standen welke de weegschaal van het maatschappelijk aanzien in handen houden. En dit komt der Rechterlijke Macht ten nadeele. Zij is een meer edele aspiraties vertegenwoordigende categorie van ambtenaren, zij is in het staatsbestuur de sterkste uitdrukking van het intellectueel beginsel”.

En met dit laatste bedoelt Piepers veel anders en veel meer dan wij nu er uit zouden lezen; hij poneert daarmee de kern van zijn levensbeschouwing, mede de kern van zijn indische politiek. Piepers is in vele opzichten het Kind der Verlichting, de volgroeide man na de fransche revolutie met zijn natuurwetenschappelijke wetensdrang, zijn verheerlijking van la Raison libre, zijn verstandelijke veroordeeling van het Geloof, zijn Humanisme. Historisch gezien van blijvende

¹⁾ Beginnende: „Men neme geen aanstoot aan het groot aantal dezer noten, voor mijn doel waren nu eenmaal talrijke getuigenissen onmisbaar. Ik nam mijne aanhalingen van overal. Niet alleen meer uit de staatsstukken en groote schrijvers bestudeert men land en volk, ook de lichte litteratuur die de heerschende denkbeelden en maatschappelijke toestanden teruggeeft, de volksverhalen, de gewoonten en bijgeloovigheden, de kindersprookjes zelfs zijn thans bronnen van kennis. Zoo verwaarloosde ik ook zelfs de anecdote niet; ik schreef toch slechts voor de bijen die den honing weten te vinden.” Proeft ook gij met mij hier den Indischen socioloog en een der eersten? Zooals der Kinderen later zal blijken een der eerste Indische gerechtelijke statistici.

Mr. M. C. Piepers.

beteekenis omdat zijn persoon, even scherp als eenzijdig, typeert een stuk nieuwe gedachte voor het Indië van zijn tijd.

Aldus deze zijne levensbeschouwing toepassend op de indische politiek formuleert hij: „Er bestaan in Indië maar twee staatspartijen; ik noem ze de materieele en de intellectueele. De materieele is de historische, de conservatieve, de reactionnaire, verpersoonlijkt in het binnenlandsch Bestuur. Wettelijk heeft de intellectueele partij daarop een volkomen overwinning behaald: 1869, 1870, 1872. Maar wet en uitvoering zijn in Indië nog dikwijls twee¹⁾, de heerschende vormen zijn nog grootendeels die van het vroegere materieele beginsel: de materieele partij is er de sterkste en nog zeer machtig”²⁾).

Daarom wie de pas ingevoerde juridische landraadvoorzitter bestrijdt treft Piepers in de kern van zijn levensbeschouwing. Zoo grijpt hij als „klagers over de werking der nieuwe rechtsinstelling” in één oordeel samen Huet, Multatuli, Roorda van Eysinga en Uilkens: „Tusschen hen is een overgrootte overeenkomst, het zijn schipbreukelingen, maatschappelijke schipbreukelingen alle vier, met een voorliefde voor persoonlijk gezag. Daarom zijn alle vier noodzakelijk hevige tegenstanders der liberale richting, dientengevolge ook vijanden der nieuwe rechtsinstellingen voor den inlander”³⁾).

Men merkt terloops wel, dat ook Piepers van zich af weet te slaan, maar de wijze waarop is bij hem toch weer karakteristiek anders dan bij Winckel. Deze polemiseert met de hatelijkheden, soms de humor van een straatjongen, een gamin, Piepers' contemplatieve geest, met iets hautains van den intellectueel, houdt uit de hoogte zijn boetpredicatie. Beiden van het genus jurist, daalt Winckel vaak af tot den journalist, Piepers daarentegen stijgt soms tot een opmerkelijk socioloog van Indië.

Als voorbeeld zet ik naast, neen tegenover elkaar beider beschouwing van het Indovraagstuk: Winckel schrijft: „Het Hooggerechts-hof heeft weinig gezag; dat komt, zoo meent hij, omdat dans les dernières années l'élément créole, même métis, *donc complaisant* zoo is toegenomen. Volgens hem is dat onjuist: les fonctions de juge doivent être remplies par la nation conquérante.”

¹⁾ Vgl. over de aanvaarding van het legaliteitsbeginsel in het Reg. Regl. 1854 en zijn moeilijke verwerkelijking in de indische practijk: Logemann „Indië's Staatsorde voor 1854”, Mededeeling Kon. Akademie 1934.

²⁾ Macht tegen Recht, blz. 48; Piepers hoofdartikelen: in Ind. W. jaar 1878, Nos 759, 773 vlg.

³⁾ Piepers hoofdartikelen: Ind. Weekblad jaar 1879, Nos 828-834

Het eenige middel zou dus zijn: neem voor het Ind. Hof mannen uit Holland boven de veertig: die zijn tenminste karaktervast en niet te soepel. Een bewijsplaats heeft hij bij de hand: N'oublions pas que la révision pénale par la HC n'est devenue sérieuse et vraiment bien-faisante que depuis Mr. Pels. Rycken (envoyé avec le grade de conseiller ayant 10 ans de service comme tel) se fût brouillé avec tout ce qui était Gouvernement — 1864 — ¹⁾). Hiernaast, neen, hiertegenover nu een citaat uit Piepers: „De toestand in Indië is deze, dat boven op de laag der inlandsche bevolking die ligt van het europeesch element. Beide zijn zeer van elkander verschillend: de eerste heeft de grootste „massa”, de materiele uitgebreidheid, de laatste bezit het hoogste soortge-lijk gewicht. In haar is bijna de geheele intelligentie geconcentreerd.

Beide lagen nu zijn vol leven en beweging, streven er steeds naar allerlei verbindingen aan te gaan, vermenging en accomodatie zijn tusschen beide voortdurend werkzaam. Op die wijze zal eindelijk een nieuw volk ontstaan waarin de sterkste eigenschappen der beide thans bestaande rassen, de lichamelijke geschiktheid voor het tropische klimaat van den inlander en de geestelijke vatbaarheid van den europeaan vereenigd zullen worden teruggevonden.

Een volk alzoo op veel hooger trap staande dan de tegenwoordige inlander en geschikt om zich op de baan der hoogere beschaving verder te ontwikkelen”. En elders: „Toen onlangs daarnaar door eenen geneesheer een opzettelijk onderzoek werd ingesteld was, te Batavia zelfs, geene drie geslachten tellende europeesche familie te vinden welke vrij was van vermenging met inlandsch bloed. Het is deze steeds meer of minder gemengde bevolking welke, de echte europeaanen hoe langer hoe meer verdringende, de toekomst in zich bevat.

In haar wordt voorzeker voortdurend de bedoelde levensstrijd der adoptatie gestreden en het valt niet te ontkennen, dat die door de aanwezigheid van het inlandsch bloed aanmerkelijk wordt bespoedigd en bevoordeeld: Er bestaat geen grond om aan de levensvatbaarheid van dit ras te twijfelen. In deze bevolking ligt, zooals gezegd, de toekomstige kracht van het europeesch element in Ned. Indië: men zorge dus door opvoeding, onderwijs en instellingen haar steeds meer en meer te ontwikkelen, haar de belangrijke rol van draagster en verbreidster der beschaving mogelijk te maken” ²⁾ Ten slotte: wie uit beider werk iets tracht te lezen over ieders karakter komt, als ik goed zie, nog een tegenstelling op het spoor: Winckel voelt voor de sterke

¹⁾ Essai, blz. 64, 248 vlg.

²⁾ Macht tegen Recht, blz. 278; aantekeningen daarbij, blz. 11, 71, 74.

persoonlijkheid, Piepers, hoe fel en polemisch ook in zijn optreden naar buiten, gelooft innerlijk, dat in het eind toch de zachte krachten winnen. Winckel vereert Daendels; al in zijn Atjehpolemie had hij dezen aan Loudon ten voorbeeld gesteld, in zijn Essay noemt hij hem le grand Daendels, die zijn jaarlijksch gratiebesluit sloeg op den verjaardag niet van den zachten Koning Lodewijk, maar van Napoleon, et dont le nom est resté à Java comme l'incarnation du pouvoir des blancs.

Ander voorbeeld:

De strafwet voor Inlanders past, zoo vindt ook Winckel, maar slecht op de inlandsche maatschappij: *La faute n'en est qu'à la lenteur des travaux parlementaires en Hollande*. Trouwens, met de strafwet in Holland ligt het net zoo: *c'est cette lenteur qui est cause que les Hollandais ont encore le Code pénal Napoléon, qui ne leur convient sous aucun rapport*. Met de Chineezen wetgeving in Ned. Indië hetzelfde gesukkel. Mr. Wichers consulta toutes les autorités imaginables sur chacun de ses projets, suivant la sotte coutume des Indes, au lieu de demander l'avis de deux ou trois personnes notoirement compétentes; puis il envoya, l'un après l'autre, trois projets différents. Pas met een zesde lukt het, dat kwam uit de hand van Mr. Visscher, lid van de Raad van Indië, qui, heureusement, avait un naturel despotique et ne demanda l'avis de personne. Maar, dat Stbl. 1855 ging nog maar enkel over het vermogensrecht der Chineezen, hun familierecht bleef nog steeds ongeregeld; dat geeft W. aanleiding tot een noot: „Espérons que les lois sur le droit famille des IndoChinois, terminées depuis si longtemps, seront bientôt promulguées par un G.G., non docteur en droit. Malheureusement, nos compatriotes tiennent à avoir dans toutes les fonctions élevées des personnes ornées de ce titre malencontreux et celle-ci se croient alors compétentes, veulent étudier la question etc. Le résultat est parfaitement négatif”.

In een ander artikel prijst hij het Reglement 1836, dat van van den Bosch. „Dat was, zoo schrijft W., een programma, de machtbrief van een autocraat; in één opzicht (al dadelijk) verdient het sympathie: het had het grootsche der autocratie”¹⁾.

Piepers, het is merkwaardig hoe sterk de tegenstelling steeds weer, in het groot en in het klein zich opdringt, belijdt zijn ethisch beginsel in den breeden zwaai van woorden, die der contemplatie eigen is: Tot dat beginsel, het blijkt uit vele plaatsen in zijn Etude 1905, is Piepers gekomen langs den weg van zijn natuurwetenschappelijke

¹⁾ Essai, blz. 47, 171, 113, 100, 122; Tijdschrift voor N. Indië 1871, II, blz. 247.

overtuiging. Ik kies hier slechts, in zijn eigen woorden, een samenvatting: „Darwins biologische theorie van de natuurlijke selectie, tot stand gebracht door den strijd om het bestaan, later geleeraard als het recht van den sterkste en op elk gebied van menschelijke kennis overgebracht, daarna door Nietzsche verheven tot de dwaas-geniale leer van den Vernunftmensch, dit alles, zoo treurt Piepers, verdrijft het zedelijk beginsel en heeft de altruistische geestesrichting achteruit gedrongen”¹⁾).

Sprekende eerst over de werkkring, daarna over aard en karakter van mijn drie portretten, willen wij nu toch ook der Kinderen zien in levenden lijve, als mensch van vleesch en bloed, die in 1870 als eerste Directeur van het pas opgerichte Departement van Justitie intrekt „in het huis op Goenoeng Sahari waar laatstelijk het Dep. van Onderwijs was gevestigd” met als heele staf één hoofdkommies, een eerste en een derde kommies en eenige klerken²⁾; in het Batavia van zijn tijd spreekt het van zelf dat juist hij op 1 Juni 1878 in de Willemskerk de Gedenkrede uitspreekt bij het eerste Eeuwfeest van het Bataviaasch Genootschap; ge moet hem zien als „het erkende hoofd van de indische juristen”, daarna vijftien jaar lang, als Toean Edeleer, Raad van Indië, in zijn gastvrij huis op Salemba, het belangrijkste vereenigingspunt van het beschaafde Bataviasche publiek, levend in een soort van plantersweelde: veel paarden, een stoet van bedienden, ruime maar primitief gemeubelde huizen, een overvloedige tafel, hoe matig men persoonlijk ook was, groote gastvrijheid enz., enz.”

Zijn biograaf vergeet niet „de hartelijke en gemoedelijke toespraken welke hij gewoon was tot zijne gasten te richten, of op het graf van een bekende te houden.” „Men noemde hem wel eens patriarch, en dat was hij, niet slechts met het oog op zijn gezin van twaalf kinderen en zijne talrijke afhangelingen, maar ook in den omgang.” „Kortom, zoo besluit van den Berg, „een hoogst eervolle indische loopbaan, een bij uitnemendheid welbesteed leven en vooral een braaf mensch”³⁾. Probeeren wij nog iets dieper te zien: dan zie ik èn in Winckel èn in Piepers eer den eenzamen mensch, in der Kinderen de man van de wereld, het sociale, scherper nog het sociabele type, de eersten zie ik als wilde vogels, wegbereiders, revolutionairen, de haves-not; tegenover hen is dan der Kinderen de bezadigde, l'homme arrivé, de bour-

¹⁾ Zijn brochure: Naar Vrede, 1901, blz. 32; vgl. zijn Etude sur le droit international public I, blz. 74, 113, 136.

²⁾ Ind. W. jaar 1870, No. 358.

³⁾ Mr. L. W. C. v. d. Berg in Levensberichten Maatschappij voor Letterkunde 1898-99.

Mr. T. H. der Kinderen.

geois, met iets van de bourgeois satisfait; in de ontwikkeling hier van de legaliteitsgedachte in de indische maatschappij van het derde kwartaal der 19de eeuw, en dat was een beslissende phase, zijn zij als het gist, der Kinderen als de bakker; hij ordent het door de stormtroepen gewonnene, hij haalt ambtelijk en persoonlijk de eer, de eerbewijzen, de eeretekenen binnen.

Puren wij tenslotte uit ieder de kern, dan zie ik Winckel als ietwat destructief. Piepers als overwegend contemplatief, der Kinderen als constructief.

Wanneer deze inleiding U in algemeenen zin eenigszins vertrouwd mocht hebben gemaakt met werkkring, aard en karakter van onze drie portretten, dan moge ik nu nog wat dieper ingaan op leven en werken van ieder apart; daarbij is het geenszins mijn bedoeling om volledig te zijn, geen uitputten van de gegevens, geen salonfoto met voorgrond, hoofdpersoon en achtergrond, ik tracht met enkele driftige lijnen naar niet meer dan een scherpe schets; gemeenplaatsen en platgetreden paden vermijgend, willen wij probeeren met frissche, karakterestieke bijzonderheden ieder in het snijpunt van onze zoeklichten te vangen.

Daarna geef ik voor wie deze schetsen in een ruw houten lijstje wil zetten, van ieder wat jaartallen en een bibliografie, hier en daar voorzien van een toelichtend woord, daarin zou ik nu wél volledig willen zijn, maar weet zelf het best daarin niet geheel te zijn geslaagd.

Leven en Werken van Mr. C. P. K. Winckel.

Een menschenleven, zoo leerde ons Huizinga, is een stuk tijd dat door een middelpunt van persoonlijk bewustzijn heen gaat. Bij sommigen, zoo gaat hij verder, is dat maar een sypelend gootje, bij anderen ontmoeten en kruisen straalbundels en trillingen van overal her, uit oneindige verte, elkaar in dat middelpunt.

Passen wij dit nu toe, eerst op Winckel, dan blijft diens Essai ook nog voor ons belangrijk als daarin een belangrijke tijd heengaaf door het bewustzijn van een belangrijk persoon.

Is dat nu in casu zoo?

Eerst dan: de persoon zooals die nu, ook uit zijn ander werk, vóór mij staat. Vertoont ook hij niet, zoo vraag ik me uiteindelijk af, die zoo veel voorkomende disharmonie tusschen het analytische en het synthetische element, tusschen opmerkings-, verzamel- en verwerkingsvermogen eenerzijds en anderzijds de kracht tot de daad om dit persoonlijk gewonnene om te zetten in winst voor het algemeen welzijn?

Zijn kritische geest ziet scherp genoeg; ik neem maar één voorbeeld, waarop ik straks terugkom: hij merkt in het Regeerings Reglement 1854 op de terminologie van de liberale Grondwet 48, maar, zegt hij: „voor Indië blijft dat een vernisje, zoo wordt het phraseologie”.

„Het is mij dikwijls voorgekomen, dat ik het Regeerings Reglement niet ernstig kon nemen. Ik beschouwde het dan als een schrijffoorbeeld dat de meester pour acquit de conscience voor eigenzinnige scholieren had op het bord geschreven terwijl hij vast voornemens was met de meer of minder juiste opvolging zich niet in te laten.”

Hij wijst op art. 79: de rechterlijke macht wordt alleen uitgeoefend door rechters bij algem. verordening aangewezen; 88 niemand mag tot straf vervolgd, of daartoe veroordeeld worden dan op de wijze en in de gevallen bij algemeene verordening voorzien; 89 geenerlei straf heeft den burgerlijken dood of het verlies van alle burgerlijke rechten tengevolge.

Wat schoone spreuken! Het is als hoort gij de zedelijke eenheid van Nederland en Indië uitspreken. Maar, zoo gaat W. verder, er staat ook nog art. 27 lid 2: waar het recht van zelfbestuur aan de inl. vorsten en volken is gelaten zijn de algem. verord. slechts in zooverre toepasselijk als met dat recht bestaanbaar is, er staat ook nog art. 74: in N. I. wordt recht gesproken in naam des Konings voorzoover de bevolking niet is gelaten in het genot harer eigene rechtspleging en art. 78 lid 2: de geschillen, welke volgens hunne godsdienstige wetten of oude herkomsten ter beslissing staan van hunne priesters of hoofden blijven daaraan onderworpen.”

Met deze artikelen, zoo besluit Winckel, zijn wij teruggekeerd tot de koude werkelijkheid: „zij maken al het vorige zoo goed als ongedaan”¹⁾.

Mij dunkt, dit zijn niet enkel krachttermen, den persoon die dit opmerkt en aldus verwerkt kan men innerlijke kracht niet ontzeggen, maar moet het nu tot handelen komen, tot de daadkracht om dit persoonlijk gewonnene om te zetten in winst voor het algemeen welzijn, dan blijkt zijn sprankelend vernuft, zijn ietwat nuchter relativisme, te missen de kracht tot vechten voor het beginsel en zien wij hem vluchten in een aanvaarding, in de berusting, al spuwt die nog bitterheid en spot om zich heen.

Voor deze ook mijne teleurstelling thans eenig bewijs.

Het Voorwoord tot onze Essai is al dadelijk minder hoog gestemd: wij leven in een tijd où le droit international, la législation comparée

¹⁾ Tijdschrift voor Ned. Indië 1871, dl. II, blz. 246 vgl.

Mr. C. P. K. Winckel.

sont devenus les études de prédilection des gens de ma profession, on devait au moins tenter d'intéresser le public jurisconsulte à ce qu'ont fait mes concitoyens aux Indes orientales; zijn verblijf in Egypte, ce microcosme politique et judiciaire, me donna du courage. Là, le souverain était musulman et tâchait de gouverner à l'européenne, à Java c'était le contraire; je remarquai que mes communications frappaient les esprits cultivés, par la comparaison avec ce qu'on avait sous les yeux."

Is het voor wie beide passages naast elkaar legt niet of Winckel met de laatste wil zeggen: voor Indië vechten is mijn bedoeling niet, ik wil er alleen maar wat over vertellen. Een tweede bewijsplaats voor mijn teleurstelling haal ik naar voren uit zijn rede in Dresden over het inlandsch strafproces: daar aan het slot komend tot zijn eindoordeel zegt hij: hoe vaak heb ik niet gedacht: van de heele zaak deugt toch eigenlijk niets. maar tenslotte kan ik mijn bewondering niet terughouden: het wijst op groote politieke bekwaamheden om met zoo gering materiaal nog zoo'n rechtspleging en zooveel rechtszekerheid tot stand te brengen. Tot slot een derde plaats waar de persoon van Winckel teleurstelt, het zijn eigenlijk twee plaatsen, één uit zijn Dresden rede en één uit zijn Réforme judiciaire en Egypte, maar die in onderling verband en samenhang beschouwd elkaar versterken. In de laatste, uitgaande van het gezonde beginsel dat een goede rechtspleging niet door het gouvernement van boven af moet worden opgelegd maar moet passen bij het maatschappelijk peil der bevolking plaatst hij het grapje: als de Engelschen woonden in hutten als de egyptische fellah zou er nooit een Habeas Corpus zijn tot stand gekomen; welnu: zoolang de Egyptenaren het nog niet kunnen betalen ils devront se contenter d'une justice moins bonne que les peuples qui sont déjà en état d'en payer une meilleure. In zijn Dresden rede over het inlandsch strafproces op Java keert niet enkel deze conclusie terug, maar ze wordt er weer getrokken uit een dergelijke vergelijking: Es ist einmal nichts anders! Ein armer Mann kann nur in den seltensten Fällen den besten Arzt haben wenn er nicht zufälligerweise klinisch interessant ist und eine arme Gesellschaft muss sich mit einer höchst unvollkommenen Gerichts-Organisation begnügen.

Ik meende Winckels Essai blijft ook nog voor ons belangrijk als daarin een belangrijke tijd heengaat door het bewustzijn van een belangrijk persoon en wij vroegen ons af: Is dat nu in casu zoo? Om tot een volledig antwoord te komen moeten wij dus nu de tweede component beschouwen: Leefde W. in een belangrijke tijd?

Hier rijst, anders dan bij de persoonscomponent, geenerlei aarzeling al dadelijk omdat zijn indische jaren, zeg 1860-1880, in de indische rechtsgeschiedenis zijn Jahren, der Entscheidung.

Zeker, ik weet wel, Scholten van oud-Haarlem en Wichers, de juristen van 38-48, ik noem ze die van het eerste stadium, zijn veel knapper dan de mijne, maar bij de laatste is een andere instelling op drie punten, die, zou ik meenen, evenzooveel vooruitgang teekenen: de eersten zijn n.l. hollandsche juristen, Indië-vreemd, Java-centrisch, strijders evenzeer voor de legaliteit, maar van uit de studeerkamer, mijn drie, hen opvolgend, ik noem ze die van het tweede stadium, zijn echt indische juristen, Indië-centrisch, die — der Kinderen, de wetgever, helaas het minst — voor het eerst zelfs stukken Buitengewesten kennen uit eigen ervaring en nu, dat is de opgave voor hun tijdvak, ieder op eigen terrein en naar eigen krachten, de door Scholten en Wichers gewonnen legaliteitsidee moeten verwerkelijken.

Welk materiaal krijgt nu Winckel daartoe mee van wie hém zijn voorgegaan en wat voegt hij zelf daaraan toe om het, aldus verrijkt, weer aan ons over te dragen?

Wat hij van zijn voorgangers meekrijgt is inderdaad niet veel: het zijn in hoofdzaak Mr. P. Mijers Verzameling Regeerings Reglementen, met historische aantekeningen, uitgegeven 1848, Keuchenius' Handelingen Reg. Regl. 1854, enkele indische dissertaties en, sinds 1849, de jaargangen van „Het Regt in N.-I.”; hijzelf voegt daaraan toe al zijn met ijver en scherpzinnigheid als rechterlijk ambtenaar en als advokaat opgedane ervaring; aan deze ontleent het boekje zijn waarde.

De Essai, zoo stelde ik, beschrijft ons in algemeenen zin de overgangstijd van legaliteit nog maar als beginsel gewonnen naar een eerste verwerkelijking in de praktijk; dergelijke overgang nu laat W. zien op drieërlei terrein, n.l.:

ten eerste: in de richtlijnen voor de koloniale politiek zooals het moederland die uitzette in het Reg. Regl. 1854;

ten tweede: in de rechterlijke organisatie voor Indië opgebouwd op de basis van het Hfdst. Justitie uit dat Reg. Regl. en uitgewerkt in het Indische Regl. R. O., dat is dus nog maar haar beginsel, haar theorie;

ten derde: op de practijk der rechtsbedeeling, dat wordt dan hare toepassing, hare realiteit.

Het boekje volgt de nummering der artikelen in het Reg. Regl. maar het is toch niet moeilijk enkele belangrijke punten, gesystema-

tiseerd naar deze drie terreinen, er uit naar voren te halen. Het europeesch liberalisme dat voor Holland leidde tot de grondwet van 48 bleef, zoo meent Winckel, niet aan de grens stilstaan, maar bracht ook tegenover Indië consequenties mee: het wilde in zijn doctrinaire voorstanders, Thorbecke voorop, ten eerste ook voor Indië zooveel mogelijk wetgeving door de Staten-Generaal, maar dat is ons gelukkig bespaard gebleven en de hemel moge er ons ook verder voor bewaren. De Kamer deed beter zich te schamen; juist dank zij de koninklijke wetgever heeft Indië tenminste een wetboek van strafrecht en Holland, waar $\frac{3}{4}$ van de leden van de Tweede Kamer doctor in het recht is, nog altijd níét. Ook zakelijk pleit alles tegen een wetgeving door de Staten-Generaal voor Indië, men mist er de daartoe noodige feitenkennis ¹⁾; bij de heele discussie over het Reg. Regl. waren wie er wel iets van wisten geen jurist en wie wél jurist was wist weer niets van Indië; zoo meende men te discuteeren maar praatte volmaakt langs elkaar heen, wie van een zaak niet genoeg weet moet wel vervallen in banale phrasen, de Kamerstukken zijn er daarom vol van. Beide fouten, eenerzijds de jalouzie van den wetgever in Holland, anderzijds diens gebrek aan indische feitenkennis dreven naar, wat men dan noemt, het concordantiebeginsel, een derde fout ²⁾.

Dat ging zoover, dat inzake civiel recht, bij de discussies over het Reg. Regl. het gouvernement meende zich te moeten excuseeren dat het niet het heele B.W. en het heele Wetboek van Koophandel toepasselijk verklaarde op de inheemsche bevolking; ook inzake het strafrecht, beginnend voor het handjevol Europeanen en daarvoor de hollandsche wet copieerend is men volgens W. aan het verkeerde eind begonnen, de Europeaan is en zal op Java nooit anders zijn dan een uitzondering: neen, men had eerst moeten maken een code fondé sur l'état social des 18 millions d'indigènes et l'appliquer ensuite, avec des modifications, aux quelque milliers d'Européens.

Dat het doctrinair europeesch liberalisme voor het Indisch Reg. Regl. keek naar de Grondwet 48 bracht nog een *tweede reeks consequenties* mee: Vorige Reg. Regl. waren altijd geweest niet dan instructies voor hem die daar het gezag van het overheerschende ras vertegenwoordigt, den Gouv. Generaal; in 54 heeft men er een indische Grondwet van willen maken: les phrases que l'homme moderne aime à lire dans les constitutions sont transplantées dans les sociétés

¹⁾ Terloops krijgt Delft ook nog een veeg uit de pan: de professoren die daar BB. en officieren opleiden zijn bijna nooit in Indië geweest. Préface III.

²⁾ Essai, blz. 58; vgl. 63, 181.

organisées à l'orientale, sur le principe d'autorité. Dat moest wel leiden tot een liberalisme, beleden met niet meer dan de lippen: la ressemblance avec la Loi Fundamentale est minime, quoique bien souvent un doctrinarisme trompeur ait fait, concorder les mots¹⁾.

In wezen is dus ook in het Reg. Regl. 54 Indië gebleven een autocratie où le liberalisme s'est réfugié dans les formes en laissant plein jeu aux abus pour le fond²⁾ en ook die vormen zijn niet veel waard onder een absoluut gouvernement; ze verplichten het alleen om bekwaamer menschen in zijn dienst te nemen, maar dat is dan ook de eenige vooruitgang!

Is het verwonderlijk dat mij juist hier de vraag door het hoofd schiet: hé, wie sprak er ook meer, nog niet zoo lang geleden, van „zalvende schijn, logenstaatsrecht, vijftentwintig jaar papieren onwaarachtigheid”?

Maar diè besloot zijn artikel, zijn werk — en zijn leven — anders: „Laat dan in alle kerken, langgars en moskeeën van Indië — en in een paar kerken van Zuid-Holland — gebeden worden, dat van zijn onwaarachtige stukken staatsrecht Indië worde verlost. Het werk zal weer mooi worden!”

Maar die noemde dan ook zijn artikel: Old Glory, old glory herleeft!

Voelt U het verschil?

Als *tweede terrein* waar Winckel ons laat zien de eerste verwerkelijking van de legaliteitsgedachte noemde ik U de rechterlijke organisatie opgebouwd op de basis van het hoofdstuk Justitie uit het Reg. Regl. 1854, dat wij zooeven bekeken in zijn algemeen karakter.

Het lust mij niet — en U, naar ik hoop, evenmin — om weer te etaleeren en geëtaleerd te zien de hatelijkheden die hij uitstort over het werk en de leden van het Hoog Gerechtshof, van de landraden, de priesterraden, het regentschapsgerecht, laat ons ten slotte zoeken of en wát er aan constructiefs te vinden is en dat meen ik inderdaad

¹⁾ Hier één voorbeeld uit vele: art. 4 Grondwet inz.: bescherming van persoon en goed moest ook naar Indië overgebracht, maar dan te spreken van „gelijke” aanspraak op bescherming zou toch wel zijn une plaisanterie un peu forte dans un pays où s'habiller autrement que selon sa caste, constitue une contravention — Politiestrafregl: Inl. art. 2 — Europ. art. 4, beide sub No. 6 — Art. 108 R.R. zegt dus niet meer dan: allen hebben aanspraak op bescherming van persoon en goed.

²⁾ Terloops zegt Winckel hier: U moet eens letten op het woordje „echter”. b.v. in art. 78, ce terrible „cependant”: dat typeert nu precies de verhouding: liberalisme enkel in de vormen, in de grond vrij spel latend aan de oude misbruiken.

te vinden in zijn beschouwingen over de Inheemsche Rechtspraak in den technischen zin van 74 R.R., dus de tegenstelling tot de gouvernementsrechtspraak, uitgeoefend in naam des Konings.

Dat kan ook onze tijd nog interesseeren om drieërlei reden: W. is, v.z.v. mij bekend, een der eerste en een der weinige juristen, die in die jaren 1860-80 ervaring heeft van de Buitengewesten en daar meemaakt de eerste aanraking van de gouvernementsvestiging ter hoofdplaats met het inheemsche rechtsleven in het binnenland; als altijd heeft de vreemde macht voorloopig alleen belangstelling voor de inheemsche strafrechtspraak, scherper gezegd slechts voor dat kleine deel uit die strafrechtspraak dat, naar het object of naar de subjecten, naar de daad of naar de daders genomen, hare eigen belangen raakt, hare eigen belangen moet beschermen. Een tweede reden tot belangstelling ook voor onze tijd is het historisch motief: we zijn gewoon geraakt de voorgeschiedenis van Stbl. 1932 No. 80 tot regeling der Inl. Rspr. in rechtstreeks bestuurd gebied, niet verder terug te voeren dan tot van Vollenhovens levenwekkende rede van 1908 en hare bronnen: welnu v. V. gaat deze oude gegevens voorbij om zich te feller te richten tegen W's conclusie qu'il n'y a rien de plus détestable dan deze inh. rspr., misschien ook om liever dan naar het doode verleden naar de hoop der toekomst te zien, dus te besluiten met een eerste proeve eener ordonnantie terzake.

Ten derde: W's conclusie kan ons koud laten: immers hier zàl niet mogelijk het werk weer mooi worden, neen, het is zoo mooi geworden dat Stbl. 1932 No. 80, opgezet voor rechtstreeks bestuurd gebied, tot model heeft gediend voor de zelfbestuursrechtspraak. — Stbl. 1939 No. 76.

W's kennismaking met de Inh. rspr. stamt uit Palembang¹⁾; daar was in 1825 opgericht een Regtbank voor burgerlijke en lijfstraffelijke zaken, let wel, dit is gouvernementsrechtspraak, haar competentie is beperkt tot de hoofdplaats, het Kolon. Verslag 1854 zegt uitdrukkelijk dat het rechtswezen in het binnenland nog niet is geregeld. Bij deze rechtbank is W. in 1867 in naam slechts griffier, maar hij doet er al het werk.

Zie nu hoe de feitelijke geleidelijke uitbreiding van onze macht ook

¹⁾ Uitvoeriger in Tijdschr. voor Ned. Indië 1871, dl. 2, blz. 245-261: „De eigen rechtspleging voornamelijk op Sum. Westkust, Bengkoelen, en Palembang”. Wat hij vertelt van Sumatra's Westkust, blz. 44 vlg., van zijn Essai is overgeschreven uit der Kinderens Toelichting Regl. Sum. W.K. 187. Voor Madoera verwijst hij naar een boekje van Mr. Wop — pseudoniem voor W. Tadema — „Madoereesche toestanden”

het inheemsche rechtswezen niet ongemoeid kan laten, ook al blijft wettelijke regeling nog lang achterwege. Als het gouvernement later een politiek contract sluit met de Sultan van Djambi behoudt het aan zich de jurisdictie over les étrangers, wij zouden zeggen, de lands-onderhoorigen, dat zijn in die tijd zijn eigen soldaten en de gestraften, de dwangarbeiders die hen vergezellen. Als de bezetting van het fort te Djambi sterker is geworden gaat de commandeerend officier op eigen houtje optreden als politierechter, dwz. hij straft zijn soldaten en zijn dwangarbeiders met hoogstens drie maanden, bovendien brengt men uit het binnenland „zelfbestuursonderhoorigen voor hem wier zaak volgens hem niet voldoende is afgedaan met het inheemsche strafstelsel, dat immers alleen boete kent; dan stuurt hij ze naar de hoofdplaats Palembang; maar ook daar zit men er mee: men brengt ze dan maar voor de lijfstraffelijke rechtbank, de gouvernements-rechtbank voor gouv. onderhoorigen enkel ter hoofdplaats of men grijpt naar de exorbitante rechten ¹⁾ „afin de les évacuer politiquement”. Deze uitdrukking is niet van Winckel maar ontleent hij aan het Kol. Verslag 1854, blz. 37!

Lang en meestal loopt dat zoo geruischloos en als een zaak voor het Hof komt zit dat evengoed met de handen in het haar; bij voorbeeld: In het binnenland had een dwangarbeider zijn vrouw en haar amant doodgestoken, de commandeerend officier stuurt hem op naar de hoofdplaats Palembang. De lijfstraffelijke rechtbank daar veroordeelt hem ter dood, voor het Hof Conclueert de Proc. Generaal tot onbevoegdheid, het Hof zelf tenslotte houdt de kerk in het midden, het bevestigt de veroordeeling maar ondersteunt een verzoek om gratie ²⁾).

Pas laat en niet dan voetje voor voetje wint de legaliteit veld ook in deze chaos: Stbl. 1872 No. 105 maakt den bestuursambtenaar te Djambi politierechter over de gouvernementsonderhoorige inlanders en met dezen gelijkgestelden, een politiek contract van 1876 onderwerpt les non-indigènes aan de gouvernementsrechtspraak, zij zullen aan deze worden uitgeleverd als de President van Palembang het vraagt.

Omtrent de latere en verdere stappen op de weg der ontwikkeling naar legaliteit laat uiteraard onze Essai van 1880 ons in de steek;

¹⁾ De dissertatie: Jongmans bovengenoemd geeft daarvan meer voorbeelden.

²⁾ Over de even belangrijke als merkwaardige rol van het gratie-instituut in dergelijke overgangstijden straks meer.

aan de hand van Winckel begrijpt men nu hoe de eigen tijd der Kinderen dankbaar moest zijn dat hij maar frisch knopen doorhakte in al zijn Rechtsreglementen voor de Buiten Gewesten¹⁾: eerst een groeiende kennis van feiten en een nieuwe geest van eerbied voor het eigene, het goede zoekend ook in de inheemsche Rechtspraak, deed later de vraag stellen of der Kinderens Regl., in ieder geval „een sociale revolutie”, wel waren een weldaad en geen „ramp”. Daaruit groeide weer, door ter Haar geleid, een heroriëntering en tot slot Stbl. 1932 No. 80 en 1939 No. 76.

Volgen wij nu nog W. naar *zijn derde, het laatste terrein* waar hij ons zal laten zien *de praktijk der rechtsbedeeling*; hier geldt inderdaad het lest best, hier heeft de knappe Semarangadvocaat zijn heele praktijk van opiumpacht, opiumsmokkel enz. enz. bij de hand, bovendien, wie zich de slotsom van zijn Dresdener rede herinnert met aan de eene kant zijn wanhoop: van de heele zaak deugt toch eigenlijk niets, maar aan de andere kant zijn bewondering over toch nog zooveel rechtszekerheid met zoo gering materiaal, heeft tot nu toe nòch inz. de algemeene politiek van het Reg. Regl. nòch inz. de Indische R. O. gemerkt dat die nu bepaalt W.'s bewondering wegdroegen. Ook in dat opzicht wordt het hier lest best; het is of W. zegt: het is wonder wat een goedwillend mensch toch nog weet te halen uit een slecht systeem.

Voor ons heeft het geval bovendien nog een pikant bijmaakje — een smaakje dat W. zelf, merkwaardig genoeg, er niet aan heeft geproefd — deze late bewondering wijdt W. ten eerste aan het Hof, dat is datzelfde Hof van volgens hem, volgzame Indo's, onbekwaam zoowel in civiel- als in handelsrecht; die late bewondering gaat in de tweede plaats uit naar de indische Regeering, diezelfde autocratische regeering nauwelijks gebonden aan eenige vormen, voor haar bijdrage aan de gerechtigheid.

Duidelijker gezegd, ten eerste:

Hij prijst voluit de wijze waarop en de middelen waardoor 's Hof's strafkamer de strafrechtspraak der landraden controleert en stimuleert.

Ten tweede: hij prijst voluit de Regeering voor hare hanteering van het gratierecht. 's Hof's derde Kamer oefent uit de revisie dat

¹⁾ Voor de residentie Palembang in 1878, voor Djambi, pas lang na der Kinderen, in 1906; zie over beider voorgeschiedenis: H. Campen, De Regeling van het Rechtswezen in de Buiten-Gewesten; Hfdst. 11 Palembang, Hfdst. 12 Djambi. Leidsche dissertatie 1939.

was, zoolang men het beginsel zuiver hield ¹⁾ een algemeene en verplichte revisie, dat is een ambtelijk Hooger Beroep, zij het op de stukken, in alle landraadzaken. Zij doet, en nu geef ik W. weer het woord, daardoor onnoemelijk veel goed; volkomen koud, zonder eenige hartstocht, lost zij de vragen van feit en van recht op als mathematische vraagstukken. De waarborgen voor de persoonlijke vrijheid van den inlander kunt ge als een doode letter beschouwen, een inlander wordt gearresteerd door iedereen en om niets en iedere arrestatie is toujours assez légale, van zijn onschendbaarheid van woning blijft ook al niets over ²⁾, de landraden kunt ge niet ernstig nemen, vele voorzitters zijn geen meester in de rechten en die het wel zijn houden in de eenzaamheid van het binnenland van Java hun vak toch niet bij.

Een rechtsgeleerd raadsman is er een zeldzame vogel; zoo wordt 's Hofs derde Kamer te Batavia „de ware toeverlaat voor den beklagde”, zoo wordt 's Hofs revisie de basis voor de strafrechtspraak op Java, en dat is maar gelukkig, zoo zegt hij elders, omdat men bij het bouwen van Themis-tempel op Java verzuimd had, deze onderaan op een stevig fundament van gerechtigheid te leggen ³⁾.

Een hoogerberoepsrechter als basis voor de strafrechtspraak?

Het beeld is niet dadelijk helder voor den jurist, nog minder voor den hollandschen jurist, hij is trouwens in goed gezelschap, want de Kamer, beraadslagend over het Reg. Regl. 54 heeft van die typisch indische revisie niets begrepen, zelfs Thorbecke niet, maar voor den indisch ingewijde is het beeld volkomen juist en, naar ik hoop, voor mijn lezer nu ook.

Als W. prijst de stimuleerende en controleerende werking van 's Hofs derde Kamer op de strafrechtspraak der landraden, noemt hij nog een tweede middel, weer een middel den hollandschen jurist vreemd, omdat ook dit behoort bij het element ambtelijk toezicht in de ind. rechterl. organisatie, dat zijn 's Hofs „circulaires” als ze alge-

¹⁾ Dat is vóór Stbl. 1871, Nos. 39 en 40, jo 1872, Nos. 30 en 31; daarbij werd na vrijpraak de revisie afgeschaft en na veroordeeling facultatief gesteld, dwz. alleen op verzoek van Djaksa of beklagde.

²⁾ Essai, blz. 307, 211, 293.

³⁾ Letterlijk blz. 24: c'est par le bas qu'il faut, à Java, cimenter le temple de Themis". Ik zelf — Id. — zeg het dikwijls zoo: stelt ge U Indië's R. O. voor als een pyramide, dan is Holland begonnen met zijn invloed op de strafrechtspraak over Inlanders, aan den top, geleidelijk deze verbreedend naar de basis toe: 1819 instelling Hoog-Gerechtshof, 1848 verplichte en algemeene revisie door dat Hof, 1869 instelling juridische landraadvoorzitters enz.

meen gelden¹⁾ en zijne „opmerkingen”, die het zich veroorlooft bij de „examinatie” van de niet aan de revisie onderworpen landraad-zaken krachtens 282 alin. 2 — oud — Strafvord.

Men kan, zoo zegt hij, deze zorg dat de lagere rechters de vormen in acht nemen, zelfs al zijn die niet met nietigheid bedreigd, niet genoeg prijzen; het zou goed zijn eens een aantal circulaires te verzamelen en die in een wat litteraire vorm onder de oogen der inlanders te brengen tot hunne stichting. Deze „wetgeving per circulaire” is als systeem natuurlijk principieel verkeerd omdat het de grondfout die ligt bij het langzaam werkende parlement in Holland bedekt, maar het is practisch van groot nut. Dat bleek b.v. toen men algemeen overtuigd werd, dat het strafstelsel van het Wetb. v. Strafrecht voor inlanders, immers via dat voor Europeanen stammend uit de Code Pénal veel te streng was: in een beroemde circulaire in Ind. Bijblad 1873 no. 2968 heeft het Hof toen den landraden te verstaan gegeven om in ruime mate het stelsel van verzachtende omstandigheden toe te passen.

Naast den lof die Winckel het Hof toezwaait voor de wijze waarop het de revisie hanteert en per circulaire leiding geeft aan de inland-sche gouvernements-strafrechtspraak prijst hij, zoo zeide ik, voluit de Regeering voor hare hanteering van het gratie-recht. „Naast” is misschien nog niet scherp genoeg geformuleerd, omdat toch eigenlijk al deze middelen samenwerken tot één doel²⁾.

¹⁾ Het boekje van Gaymans „De Landraden op Java en Madoera rechtsprekende in zaken van misdrijf — 1874 — geeft een aantal voorbeelden.

²⁾ Deze even belangrijke als merkwaardige rol en van het aannemen van verzachtende omstandigheden en van de toepassing van gratie vindt men terug overal waar de strafwet achterblijft bij het rechtsbewustzijn; beide middelen oefenen dan een verzoenende werking uit.

Aldus de latere professor en minister Modderman in zijn Leidsche dissertatie „De hervorming onzer strafwetgeving, 1863: Misbruik van de gratie, het schoonste prerogatief van de Kroon als hollowaypil tegen wetten met den stand der beschaving in strijd”, blz. 11; blz. 16, 18, 19, 49, 129 herhaalt hij dit motief.

Aldus vereenigd vindt men beide middelen al in de zooeven genoemde circulaire van het Indische Hof van 1873. Aldus Prof. M. S. Pols, Intree-rede Utrecht: „Het bestaan, de ontwikkeling en de tegenwoordige toestand van het Nederlandsche strafrecht 1879”. „De verzachtende omstandigheden zijn in handen van de rechtspraak het formeel middel geworden om het formeele recht ter zijde te zetten, om de Code Pénal in overeenstemming te brengen met de rechtsovertuiging onzer natie”.

Op andere middelen met dezelfde verzoenende werking wijzen de Officieele Bescheiden tot toelichting van de Indische strafwet 1918: „wanneer deze in een bepaald geval niet voldoende rekening mocht hebben gehouden met rechten, zeden en gewoonten der onderscheidene bevolkingsgroepen, dan geeft het op-

Ook de gratie krijgt — in Winckels tijd tenminste — door omvang en wijze van toepassing een eigen indisch karakter dat haar verre doet uitgaan boven het moederlandsche voorbeeld¹⁾. Ook deze „tusschenkomst van de regeering inzake van justitie” — art. 81 Reg. Regl. — noemt hij principieel verkeerd omdat les horreurs de la justice militaire, indigène et autonome restent aussi cachées maar nous n'avons qu'à applaudir, ja, naar zijn smaak, bedient de Regeering zich zelfs nog te weinig van dit middel. Wel blijft er voor mij — Id. — dit verschil, dat de revisie is een gewoon rechtsmiddel en de indische gratie — in W.'s tijd tenminste — nadert tot een buitengewoon rechtsmiddel, vandaar dat hij, hoewel overziend het heele terrein de la justice militaire, indigène et autonome, toch zijn sterke staaltjes haalt uit de praktijk der Inheemsche Rechtspraak. Dit neemt niet weg dat hij over het heele terrein mag concludereen: de gratie is uitgegroeid tot „een onmisbaar correctief op de groote onvolmaaktheid van de rechtspraak”. „Wie oog heeft voor de abnormaliteit om deze uitgestrekte agglomeratie van volkeren te bestudeeren door een handvol blanken moet wel inzien dat de gratie een groote rol moet spelen in de polynesische archipel; bovendien is het wel heel moeilijk wetgeven op een afstand van 4000 mijlen” — blz. 167 vlg.

Een gouvernementsbesluit van 1842 in Ind. Bijbl. 2850 moge in beginsel stellen, dat het gratierecht niet dient om incompetentie van rechters te verhelpen, noch om onjuiste vonnissen te beteren enz., enz., in feite was de gratie geworden een derde instantie die b.v. de straf door het Hof opgelegd, weer terugbracht tot de taxe die den rechter in eerste instantie juist was voorgekomen.

Tot slot ter demonstratie enkele voorbeelden, die ik — Id. — opzettelijk niet haal uit de uiteraard toen nog erg onbeholpen Inh. Rspr.

Er zijn, zoo zegt W., van die dingen, die alleen maar in de Oost gebeuren. Daar is een „vermoorde” die springlevend blijkt, daar zijn getuigen, die, bevrijd van plaatselijken hoogen druk, hun getuigenis intrekken, het is gebeurd dat een serie van twintig zittingen leidde tot een doodstraf, later blijkt dat halverwege een lid van de Recht-

portuniteits-beginsel de bevoegdheid het feit onvervolgd te laten, ook bij de straftoemeting kan de rechter daarmee rekening houden, blz. 120.

Tot slot Verkouteren in het debat over analogische wetstoepassing in de Ned. Juristen Ver. 1922. Jehring heeft er al op gewezen, dat er twee instituten zijn om recht en rechtvaardigheid met elkaar te verzoenen: het recht van gratie en de rechtspraak naar analogie. Het eerste werkt in het belang van het individu, het tweede in dat der maatschappij. Beide instituten behoorren onafscheidelijk bij elkaar.”

¹⁾ Scherper op W. zelf: „à l'encontre de tous les principes européens” - 223.

bank van Omgang een vervanger had gestuurd, hetgeen den Voorzitter ontgaan was. Zoo blijkt meteen, zegt W. terloops, dat die inlandsche leden er niet op aan komen — maar het Hof had in revisie de doodstraf al bekrachtigd. De Regeering redde de zaak door gratie te verleen.

Een Krijgsraad te Velde — Atjeh 1877 Regt N.-I., dl. 29, blz. 132 — had twee inlanders blijkbaar moeten vrijspreken van spionage maar veroordeelt ze tot tien jaar dwangarbeid wegens landlooperij „zijnde zeer slecht volk, niet onderworpen aan ons gezag, dat, gezien de bijzondere omstandigheden in Atjeh, absoluut uit deze landstreek moet worden geweerd.” Ook hier moest gratie als correctief dienen.

Zien wij een oogenblik terug op wat wij tot nu toe zochten, dan mag ik U herinneren, dat mijn inleiding U in algemeenen zin eerst ietwat vertrouwd wilde maken met werkkring, aard en karakter van onze drie portretten, daarna wilde ik wat dieper ingaan op leven en werken van ieder apart, het was, zoo zeide ik, niet mijn bedoeling in dat laatste volledig te zijn, ik zou alleen maar wat frissche karakteristieke bijzonderheden aandragen. Na Winckel gaan we dus nu wat dieper in op Piepers.

Leven en Werken van Mr. M. C. Piepers.

Wie over Piepers frissche bijzonderheden wil aandragen laat natuurlijk diens „Macht tegen Recht” terzijde, wie karakteristieke bijzonderheden zoekt heeft ze aan een zoo markant hoekige figuur maar voor het grijpen, ik kies dus, altijd weer geleid door Huizinga's motto, ook uit zijn leven en werken, een van die momenten, dat een belangrijk stuk tijd heengaat door een middelpunt van belangrijk persoonlijk bewustzijn en zoo ben ik dan gekomen tot de keus van Piepers' aandeel in de tot standkoming van Ind. Stbl. 1898 no. 66. Belang van persoon en tijd laat zich makkelijk eerst even in twee woorden motiveeren:

Piepers staat dan op de top van zijn Indische loopbaan als Vice-President van het Hof, Voorzitter van zijn derde Kamer, dat is de revisiekamer bij uitstek; Stbl. No. 66 voert in het inlandsche strafproces verder door de juridisch-perfecte acte van verwijzing — dagvaarding is wellicht voor hollandsche ooren duidelijker — inhoudende „de ten laste gelegde feiten, de tijd waarop, de plaats waar en de omstandigheden waaronder de feiten gepleegd zijn — let wel — „alles op straffe van nietigheid”.

Voor dienzelfden hollandschen jurist klinkt dit allicht doodgewoon: zijn voorgeslacht heeft dergelijke formuleeringen als waarborgen voor zijn persoon ingedronken met en sinds zijn Strafvordering 1838, sinds zijn Grondwet 1848 en zijn nieuwe Strafvordering 1926 heeft ze waarlijk nog versterkt. De in het inlandsch strafproces ingewijde daarentegen zit vast aan een heel andere voorgeschiedenis, een heel andere realiteit: die heeft wel evenzeer in zijn Reg. Regl. 54 een artikel 88: niemand mag tot straf vervolgd of daartoe veroordeeld worden dan op de wijze en in de gevallen bij algemeene verordening voorzien maar die blijft argwanend — en v.z.v. noodig heeft Winckel hem daar nog in gesterkt — of ook dit voor het inlandsch strafproces niet is gebleven liberale phraseologie, valsche schijn, logen, staatsrecht of iets dergelijks.

Zoo legt ook Stbl. 98 No. 66 ons weer de vraag voor of het inderdaad is een stuk verwerkelijking van het legaliteits-beginsei. Welnu, wie op die vraag een nauwgezet antwoord wil geven zal het stelsel van 98 moeten zien groeien en vergelijken: met de theorie en de realiteit van 1848, met de theorie en de realiteit van Stbl. 1885 No. 81.

Daarbij zal dan tevens blijken Piepers' waarde op dat moment van zijn leven en werken in den strijd voor die legaliteit.

Het stelsel van 48 begrijpen kan alleen wie voor oogen houdt met welk eenvoudig, ja onbeholpen materiaal het inlandsch strafproces toen moest werken: het moest rekening houden met begrip en tijd van den ambtenaar-binnenlandsch-bestuur van toen, voor wie rechtsbedeeling bijzaak was ¹⁾. Toch komen er alle draden van vooronderzoek, van vervolging, van terechtzitting samen in de handen van den Resident-Voorzitter Landraad; verder kon het stelsel van 48 rekenen op zijn Djaksa, Wichers wist voor hem geen betere omschrijving dan inlandsch officier van justitie, maar wij zijn het er nu wel over eens dat hij geen slechtere had kunnen kiezen; „zijn werkkring, aldus b.v. Rutgers, 1910, heeft nagenoeg niets gemeen met dien van Off. van justitie, van alles wat in 55 R.O. wordt omschreven als taak van het europeesch O.M. doet hij niets”, vergelijking daarmee is dus niet enkel onvruchtbaar, maar misleidend; wie vervolgens met mij de rij zijner bevoegdheden in het Inl. Reglement doorneemt vanaf het begin der opsporingsphase tot en met het eind van de executie van het vonnis vindt hem daar in de opsporing als hulpje voor den Resident en op de zitting als belangrijke hulp voor den Landraadvoorzitter en verder niet, in vervolging en executie speelt de Djaksa dus geen rol.

¹⁾ Immink: Inlandsche Regtspleging 1889, I, blz. 25 en 27 Rom.

Voelt ge nu mee met welk eenvoudig, ja onbeholpen materiaal Wichers voor zijn inlandsch strafproces moest werken? Al was hij dan zelf meer dan 15 jaar een knap holandsch officier van justitie geweest Wichers tobt er mee en hij wil het wel weten ook, hij heeft ons die tobbereien nagelaten en ook hoe hij er ten slotte uitkomt. Er moet, zoo is zijn gedachtengang geweest, zelfs in dat doodeenvoudige landraadproces toch wel iets komen van een soort beschikking tot terechtstelling, zij het zonder een requistoir daartoe van het O.M. en zonder een voorafgaand formeel vonnis dat rechtsingang verleent. „Ik ben van het beginsel uitgegaan, zoo schrijft W., dat het bij gebreke van bijzondere bepalingen omtrent het verleenen van rechtsingang tegen beklaagden en de verwijzing derzelve naar de terechtzitting bij rechterlijk bevelschrift, tot de attributen van het O. M. behoort om na te gaan en te beslissen of er genoegzame grond tot vervolging van een beklaagde bestaat en, zoo ja, voor welken rechter. Deze beoordeeling en beslissing kunnen echter niet aan den inlandsche officier van justitie worden overgelaten en men is dus wel genoodzaakt om te dezen de bemoeiingen van den Resident toe te laten”¹⁾.

Lezen wij dan nu *het stelsel van 48* af uit de tekst van het Inl. Regl. van 48, dat zou dus nog tot zekere hoogte zijn zijn theorie, waar ik meteen iets uit de realiteit van dien tijd doorheen wil vlechten²⁾. Art. 83 Inl. Regl. — let wel tekst van 1848 — Is de Resident van oordeel, dat de zaak voor den landraad moet worden afgedaan, dan bepaalt hij den dag der terechtzitting. Beperking van dat onderzoek tot een bepaald omschreven feit had daarbij niet plaats, „de zaak”, dat wil zeggen alles wat het onderwerp van het voorloopig onderzoek had uitgemaakt. Eerst bij den aanvang van het onderzoek ter terechtzitting werd dat onderzoek nader bepaald door de schriftelijke acte van beschuldiging door den Djaksa opgemaakt en pas daar en dan door voorlezing op die zitting aan beklaagde kenbaar gemaakt. Volgens art. 246 Inl. Regl. — let wel tekst van 48 — moet die acte inhouden: 1. de eigenlijk gezegde beschuldiging, dat zijn de feiten, 2. alle omstandigheden welke die feiten voorafgaan, vergezellen of volgen v.z.v. verlichtend of bezwarend.

Art. 282: Naar aanleiding van die acte van beschuldiging geschiedt nu onderzoek, beraadslaging en beslissing, zij is dus *grondslag van*

¹⁾ Zie, desgewenscht, over dit alles uitvoeriger mijn boekje: Landraad Strafprocesrecht-1938; Hfdst. 3 De Djaksa, Hfdst. 6 De Vervolging.

²⁾ Vergelijk een artikel van Mr. F. E. Couperus in Ind. Tijdschr. v. h. Recht. 1902, dl. 79, blz. 410-434, waarin deze beschrijft het stelsel van verwijzing naar de terechtzitting van den landraad van 48, van 85 en van 98.

het geding of in de woorden van een Hoffelijke circulaire van 1861 — in Ind. Bijblad 1006 — de Landraad is alleen geroepen recht te doen op feiten zooals die in de acte van beschuldiging zijn opgenomen. Maar — verzocht ik U niet steeds de realiteit van 48 voor oogen te houden? — gewoonlijk bevat die acte uit handen van de dikwijls pientere maar toch altijd juridisch ongeschoolde Djaksa van dien tijd¹⁾ geen juridisch omschreven strafbaar feit in wets-technischen zin doch slechts de verklaringen door getuigen en beklaagde afgelegd met verzoek, dat de landraad beklaagde zal veroordeelen tot de straf, die hij zal meenen te behooren.

Daarnaast laat art. 282 Inl. Regl. beraadslaging en beslissing toe naar aanleiding van de acte van beschuldiging en van hetgeen ter terechtzitting is gebleken; die acte van beschuldiging bepaalt dus niet alleen het onderzoek ter terechtzitting, dat onderzoek, zoo formuleert b.v. het Hof van 1852 in T. dl. 7, „is niet beperkt tot de bijzonderheden van de acte van beschuldiging maar mag zich uitstrekken tot vormen van deelneming aan dat feit, onverschillig op welke wijze, hetzij als hoofddader of medeplichtige, al blijkt zulks ook voor het eerst ter terechtzitting.”

Het stelsel van 48 samenvattend mocht dus Couperus schrijven: dit kent geen scherp begrensde formuleering der tenlastelegging doch elk feit in de acte van beschuldiging voorkomende kon in den ruimsten zin als punt van beschuldiging worden aangemerkt.

Stappen wij nu over naar de volgende phase om ook daar ons weer af te vragen wat die beteekent voor de verwerkelijking van het legaliteitsbeginsel in het inlandsch strafproces dan mag men ook het stelsel van 1885 niet losmaken van zijn sociaal-juridischen achtergrond; het begrijpen kan alleen wie voor oogen houdt hoeveel er sociaal-juridisch sinds 48 veranderd is. Wil men die verandering even verpersoonlijkt zien, dan stelle men de reeks nederlagen, het woord is niet te kras, van Scholten van oud-Haarlem vóór en van Wichers in 48 tegen Jean Chrétien Baud, den Machtige, tegenover de reeks triomftochten na 74 van der Kinderen, dan weer de Machtige, als deze in weer een nieuwe residentie van de Buitengewesten zijn Rechts-Reglement zelf komt inwijden. Wie meer hecht aan een reeks nuchtere jaartallen denkt aan: Maart 1869 het K. B. dat in beginsel den *juridischen* landraadvoorzitter aanvaardt, 1870 trekt der Kinderen als

¹⁾ Zie daarover uitvoerig de Ned. Ind. Juristen Vereeniging 1885; pas in 93 wordt aan één van de drie hoofdenscholen ten dienste van aanstaande inlandsche ambtenaren in 't algemeen een eerste begin van juridisch onderwijs gegeven.

eerste Directeur in het nieuw opgerichte Departement van Justitie, 1884 is de indische juristenstand in aantal en invloed groot genoeg geworden om, naar hollandsch voorbeeld, zich te organiseren tot een eigen indische juristenvereniging, die trotsch haar eerste congres houdt. Pas dan is de tijd ook rijp voor een nieuw stelsel van verwijzing en terecht ziet Winckel — let wel de andere, de jongste broer van onze C. P. K. — het stelsel 1885 als „het natuurlijk gevolg van de in 1869 vastgestelde scheiding van administratie en rechterlijk gezag”. Ik zelf heb het wel eens zoo gezegd: in 69 trekt de jurist triomfeerend de landraadzaal binnen, een jurist zal voortaan *de terechtzitting* leiden, in 85 verbreedt en verdiept hij zijn invloed, ook hier weer vanaf de top van de pyramide naar hare basis, de jurist zal voortaan ook beslissen over het *al of niet verleen van rechtsingang*. Lezen wij ook nu weer *het stelsel van 1885* af uit de tekst van het *Inl. Regl. van 85* dan is al dadelijk symptomatisch, dat de verwijzing, in 48 weggestopt in art. 88, nu een aparte geheel nieuwe, afdeeling beslaat van zes artikelen, in de nummering van 85, 240 a t/m f: „Van de verwijzing naar de terechtzitting”. Art. 240a zet meteen de hoofdzaak voorop: de verwijzing naar de terechtzitting geschiedt door den rechtsgeleerden President, met andere woorden zij is ontnomen aan den Resident.-bestuursambtenaar; als gevolg daarvan kan nu geboren worden de acte van verwijzing als het technisch-juridische stuk, zooals wij het sindsdien kennen. Het *Inl. Regl. 48* had, als bestuursrecht-spraak, eenvoudig naar zijn aard en zijn tijd, slechts algemeene formules gekend: art. 81: de Resident bepaalt den dag der terechtzitting wanneer hij van oordeel is, dat er genoegzame grond bestaat tot vervolging en „de zaak” voor den landraad moet worden afgedaan, 83; van deze door den Resident genomen beslissing wordt nauwkeurig aantekening gehouden in een daartoe bestemd register art. 88. Een — tot 1875 althans — vaste ¹⁾ praktijk had hier altijd uit gelezen: volgens het *Inl. Reglement van 48* is enkele aantekening der verwijzing in het register voldoende, van een acte van verwijzing wordt in dat *Regl.* geen melding gemaakt, in die aantekening te vermelden de ten laste gelegde feiten is niet voorgeschreven.

Het stelsel van 85 brengt nu op dit laatste punt een radicale verandering, en dit is zijn tweede hoofdzaak, af te lezen uit art. 240e:

¹⁾ Een landraad-griffier in *Ind. Tijdschr. voor het Recht* 1875, deel 24, blz. 364. Eerste verzet daartegen van Sibenius Trip in zelfde deel, blz. 74 en 363, bij zijn beoordeeling van Mr. Gaymans boekje: „De Landraden rechtsprekende inzake van misdrijf”, 1874.

„Wanneer de President oordeelt, dat er genoegzame termen bestaan tot verdere vervolging gelast hij de terechtstelling voor den landraad *met vermelding der geincrimineerde feiten*”.

De algemeene, voor leeken geschreven, formule van 48: verwijzing der *zaak* wordt dus vervangen door de juridisch-technische omschrijving van een bepaald strafbaar feit.

Het kan, zoo zouden U en ik meenen, niet duidelijker en vollediger gezegd, de wetgever van 85 heeft zijn plicht gedaan.

Maar wetgeven is verschrikkelijk moeilijk en volledig, uitputtend wetgeven heelemaal een waan, dat blijft de klacht van oude en van nieuwe tijden: ons Stbl. 85 heeft, een nieuw rad voegend in het oude raderwerk, verzuimd dat heele raderwerk af te stellen op het nieuwe rad, concreet gezegd: Stbl. 85 heeft verzuimd te regelen de verhouding tusschen de juridische acte van verwijzing van den nieuwen meester en de acte van beschuldiging van den Djaksa, den ouden knecht, waarover ons staatsblad niets zegt, die dus in haar oude kracht blijft gehandhaafd. De machine hokt, heel haar raderwerk staat stil, maar in de praktijk moet zij loopen en zal zij loopen, laat dat maar over aan de Rechterlijke Macht, die, dat is hare hooge functie in oude en in nieuwe tijden, altijd klaar staat de rechtschepende taak van den wetgever aan te vullen.

Couperus meende „vermelding der geincrimineerde feiten” beoogde in het stelsel van 85 slechts een summiere opgave, onvolledigheid der verwijzing kon door de acte van beschuldiging worden verholpen, wijze, tijd, plaats en omstandigheden konden daarin nader worden toegelicht” om daarna dat stelsel te resumeeren en te conculdeeren in zijn slotzin: „weliswaar is de acte van beschuldiging van den Djaksa verdrongen door de praesidiale beschikking van verwijzing doch het feit in zijn vollen omvang werd nog steeds pas gekend uit de acte van beschuldiging en naar aanleiding van die acte van beschuldiging werd recht gedaan”. „De waarborg voor beklagde werd niet — ik (Id.) zou zeggen *nog niet* — gezocht in een streng formalisme (van de acte van verwijzing) op straffe van nietigheid”.

Het spijt mij, maar als ik 's Hofs jurisprudentie naar aanleiding van ons Stbl. 85 doorwerk, vind ik heel wat anders. Daar lees ik b.v. „nu in de acte van verwijzing, welke is de grondslag van het geheele later te voeren strafgeding en welke het onderwerp daarvan bepaalt, arglistige wegneming niet is geincrimineerd, is mitsdien terechtstelling wegens diefstal niet bevolen. Beschuldiging door den Djaksa daarvan is dus een ongeoorloofde uitbreiding van het onderwerp van

het strafgeding, schuldigverklaring en veroordeeling door den rechter eveneens onwettig, deze was daarvan op geen wettige wijze gesaaisiseerd. De Landraad had den Djaksa niet ontvankelijk moeten verklaren”¹⁾).

De wetgever van Stbl. 1898 no. 66 weet dus heel precies wat hem te doen staat: schrap eenvoudig de acte van beschuldiging en de machine loopt weer perfect. Het is de Proc. Gen. de Gelder, die daartoe het voorstel doet en niet één uit de lange rij van indische en moederlandsche adviseurs spreekt een woord tot haar behoud, voor ons is dat achteraf bezien helder als de dag: het heele apparaat voor het inlandsch strafproces had zich sinds 48 via 69 en via 85 uit de algemeene bestuurstaak zoover gespecialiseerd tot juridisch vakwerk, dat de vormlooze acte van beschuldiging van den juridisch-ongeschoolden Djaksa-bestuursambtenaar alleen nog maar hinderlijk was: die had zijn plicht gedaan: der Mohr kan gehen; Alles was entsteht ist wert dasz es zu grunde geht.

Maar als de jurist met dezen slag de oorlog naar buiten heeft gewonnen, zitten de overwinnars onderling met het veel moeilijker probleem van de organisatie van de vrede; dan blijkt meteen de diepgaande kloof tusschen de triomfeerende juristen onderling die — het proces is algemeen menschelijk — in twee kampen tegenover elkaar komen te staan: het kamp van de preciezen tegenover dat van de reckelijken, de dogmatici tegenover de practici, het hollandsch-juridisch perfectionisme tegenover de indisch-juridische eenvoud. Er is niets tegen de namen der veldheeren te onthouden: in het eerste kamp Sibenius Trip, Immink, Piepers, in het laatste Winckel, let wel de andere, de jongste broer van onze C. P. K., de Gelder, Nederburgh; wil men één naam in plaats van drie zet dan 's Hofs Vice-President Piepers tegenover zijn Proc. Generaal de Gelder en inderdaad het heele boekje „Bescheiden betreffende Stbl. 1898 no. 66”²⁾ is één doorlopend duel tusschen deze twee³⁾ de heele sleep indische en

¹⁾ Aldus Hof 1886, T., dl. 47, blz. 419; tevoren al even duidelijk in datzelfde deel, blz. 400 en in 1885, dl. 45, blz. 238 en 413.

²⁾ In 1903 uitgegeven door Nederburgh en als bijlage van „Het Regt in Ned. Indië”, deelen 80 en 81 en als apart boekje; in het volgende citeer ik het laatste.

³⁾ Ik weet wel, dat het advies, blz. 80-127 van de „Bescheiden”, er een is van 's Hofs derde Kamer en niet enkel van zijn President, maar het toont zoo duidelijk diens ideeën, diens stokpaardjes in formuleeringen, alle drie elders van zijn handmerk voorzien, dat zijn aandeel op zijn minst beslissend moet zijn geweest.

moederlandsche adviseurs laat zich verdeelen in secondanten van de eene of van de andere partij. Mag ik terloops U even vragen, zou het wel heelemaal toeval zijn dat bij dat duel het Hof het juridisch perfectionisme, zijn O. M. de indische eenvoud vertegenwoordigt?

Zijn wij nu voorbereid om eindelijk *het stelsel van 1898* te bekijken zooals dat organisch gegroeid is uit dat van 85 dan brengt dat ons meteen terug naar ons uitgangspunt; onze beginvraag was immers Piepers' aandeel in de totstandkoming van dat stelsel en daarmee Pieper's aandeel in de verwerkelijking van het sinds Regl. Regl. 54 in theorie gewonnen legaliteitsbeginsel. Na zooveel inleiding eindelijk de zaak zelve!

Uit de zes punten die tesamen dat stelsel van 98 vormen haal ik hier maar twee naar voren:

Nu de acte van beschuldiging, die „steen des aanstoots” zooals de „Bescheiden” haar herhaaldelijk noemen, omdat zij zooveel tot niet-ontvankelijkheid van den Djaksa leidde door den wetgever uit het inlandsch strafproces is verwijderd en daarmee 's Hof's rechtspraak op Stbl. 85 bevestigd tot wettelijk recht, is duidelijker dan tevoren de technisch-juridische acte van verwijzing de „grondslag van het geding”, die nu om nadere preciseering vraagt en wel in twee opzichten n.l.

A. Hoe zeer of hoe weinig nauwkeurig moet het strafbare feit in de acte van verwijzing worden omschreven?

B. Is eenmaal die acte van verwijzing door den landraadvoorzitter geteekend, hoezeer of hoe weinig bindend is dan deze grondslag van het geding voor het onderzoek ter terechtzitting door den heelen landraad, voor diens beraadslaging, voor diens beslissing, met andere woorden: in hoeverre mag na de verwijzing die acte worden gewijzigd, dat wil zeggen, hetzij aangevuld, hetzij verbeterd?¹⁾

Ad A laat zich ieders standpunt scherp aflezen uit de tekst van ieders voorstel: de Gelder wil niets meer dan de tekst van 85, dus blijven bij de algemeene formule: vermelding der geincrimineerde feiten, „de 3de Kamer wil van de ook na 85 voortgezette overwinning van den jurist doen blijken ook in de acte van verwijzing, zij wil daarin vermelding van het strafbare feit, zijn tijd, zijn plaats en zijne omstandigheden, alles op straffe van nietigheid; dat daarmee de nieuwe tekst van 240e, alin. 3, Inl. Regl. verder zal gaan dan art. 143 van het nederlandsche wetboek van strafvordering is voor die Kamer

¹⁾ Zie desgewenscht voor de vier andere hier niet besproken punten van het stelsel van 98 en voor een meer juridische behandeling in 't algemeen, Hfdst. 6 „De vervolging” van mijn boekje Landraad strafproces.

geen bezwaar, integendeel zij is er trotsch op; in haar toelichting zegt zij nog even uitdrukkelijk: met „vermelding van het strafbare feit” bedoel ik precies vermelding van alle elementen die voor dat strafbare feit vereischt zijn. Bescheiden blz. 106.

Volgende adviseurs, zooals 's Hofs 1ste Kamer en de Directeur van Justitie, ondersteunen het tegenvoorstel van de derde Kamer, dat, aldus tot wet verheven, wordt één der hoofdzaken van het stelsel van 98, een succes dus voor de dogmatici, voor het hollandsch-juridisch perfectionisme, een succes ook met name voor Piepers. Ook op deze zonde volgt gelukkig ook berouw, zij het waarschijnlijk niet bij Piepers.

Vijf jaar later, als Nederburgh, immers één der veldheeren uit het andere kamp, de „Bescheiden” uitgeeft en de praktijk een woordje heeft meegesproken, verzucht deze dat „die woorden „alles op straffe van nietigheid”, aanleiding hebben gegeven tot een wel wat overdreven vernietigingswoede. Men beschouwde ze als een bewijs, dat de wetgever in 1898 een nieuw, zeer streng régime wilde invoeren, waarbij de minste onvolledigheid de noodzaak zou meebrengen het gansche proces over te doen, te beginnen met de acte van verwijzing” — blz. 226. —

Men sukkelt nog bijna vijf jaar door totdat Stbl. 1907 no. 156 moet komen verzachten wat dan wel practisch onhoudbaar is gebleken: sindsdien staat er „vermelding van de feiten welke ten laste gelegd worden, omstreeks welken tijd en omstreeks waar ter plaatse begaan, alles op straffe van nietigheid”; verzuimen in de vermelding van de omstandigheden waaronder de feiten zijn gepleegd zijn nu niet meer met nietigheid bedreigd ¹⁾.

Was tot nu toe de twist onder de broeders-juristen over de graad van nauwkeurigheid bij de omschrijving van het strafbare feit nog maar een voorpostengevecht geweest, bij punt B staan beide kampen pas fel tegenover elkaar: de Gelder had — was het eenvoud zijns harten geweest of weldoordachte strategie? laat ons maar het eerste aannemen — de Gelder had doodleuk voorgesteld: „nu volgens Stbl. 1885 het geheele proces staat of valt met de acte van verwijzing is het raadzaam aan den landraad zelve het recht te geven vóór de uitspraak die acte aan te vullen of te verbeteren, natuurlijk na den beklagde in de gelegenheid te hebben gesteld zich daarover uit te laten; eenig bezwaar kan tegen die aanvulling of wijziging niet bestaan, want als de president de acte van overwijzing mag opmaken, zal hij ook

¹⁾ En zoo is het daarna gebleven: het is ook dan nog niets minder dan de hollandsche dagvaarding van nu: vgl. art. 261 nieuwe nederl. strafvordering.

wel het recht moeten hebben die met de geheele rechtbank te verbeteren; het meerdere sluit het mindere in.

Daardoor voorkomt men vele vernietigingen in revisie, want de vroeger bij de opmaking der acte begane fouten kunnen hersteld worden vóór de stukken naar den hooger en rechter worden opgezonden; de gelegenheid er toe bestaat dan althans, die nu niet bestaat". — blz. 14.

In dien zin redigeert hij dan een aanvulling van art. 279 Inl. Regl. Maar wat het dan wel of wat het niet moge zijn geweest, Piepers loopt er niet in en opent meteen al zijn grof geschut, mede tegen „de Zuster-Kamer aan wier scherpzinnigheid het schijnt te zijn ontgaan dat in deze verbetering der acte van verwijzing inderdaad geheel de bedoeling van den P. G. verborgen ligt; ook de Zusterkamer weet zich niet te verheffen tot het juiste standpunt bij de beoordeeling der vernietigingen. Ook voor haar zijn die een schrikbeeld; vandaar haar beweren dat het prestige der landraadrechtspraak daaronder leidt en zij zelfs niet schroomt af te dalen tot het geheel onjuridische, door leeken in Indië vooral zoo dikwerf gebruikte argument, dat immers de inlander er niets van begrijpt. Eilieve, alsof het publiek recht zijne regelingen van hooger orde aan het bekrompen begripsvermogen der individuen had te toetsen". — blz. 103.

„'s Hof's 2de Kamer schijnt de vele vernietigingen van landraadvonnissen door het Hoog Gerechtshof rechtsprekende in revisie voor eene zeer verkeerde zaak te houden; een en ander is naar de meening van deze Kamer grootendeels onjuist en berust bovenal op een onvoldoende inzicht in het wezen dezer vernietigingen. Ziet men herhaaldelijk vonnissen in strijd met de wet gewezen in revisie vernietigen, dan is dit geen veeg teeken maar toont het aan, dat het bedoelde rechtsinstituut aan zijn bestemming voldoet, er blijkt uit, dat het hooge staatsbeginsel der rechtszekerheid, als een grondbeginsel der Ned. Ind. staatsorde in art. 88 Reg. Regl. opgenomen ¹⁾ krachtig wordt gehandhaafd". Het is er mee als met de moderne oorlogsvoering, zoo gaat Piepers verder: „evenzeer als het tenietgaan der discipline in een leger een veel grooter ramp is dan het verlies van een veldslag zoo is ook bij de bedeeeling des rechts de handhaving van het beginsel van veel grooter waarde. Leiden de vernietigingen tot ontslag van rechtsvervolging en daardoor tot het niet bestraffen van hoogst vermoedelijk schuldigen dan zal dat door den juridisch ontwikkelde staatsman niet worden betreurd. Er zijn toch altijd immers vele misdadi-

¹⁾ „Niemand mag tot straf vervolgd of daartoe veroordeeld dan op de wijze en in de gevallen bij algemeene verordening voorzien".

gers welke de straf nimmer bereikt, het is niet van zooveel belang of dit getal nu nog door enkelen op de bedoelde wijze wordt vergroot. Voorzeker brengen zulke vernietigingen een verlenging der behandeling van de strafgedingen mede en daarmee ook verlengde preventieve hechtenis, maar dit nadeel mag geen gewicht in de schaal leggen, die dwangmaatregel kan nu eenmaal niet ontbeerd worden, voor zijne toepassing moet men niet tot in het overdrevene gaan terugdeinzen; hierin al te zeer beschermend te willen optreden, zou in werkelijkheid tot sentimentaliteit voeren". — blz. 89 vlg., 101 vlg.

In het voorgaande heeft, als ik — Id. — het zoo mag samenvatten, de derde Kamer tot dusverre betoogd, dat de rechtsbedeeling de vele vernietigingen door het Hof wegens gebreken in de eenmaal door den Voorzitter geteekende acte van verwijzing, welke ter terechtzitting niet mogen worden verholpen, heeft te aanvaarden als nu eenmaal onvermijdbare *gevolgen* van het hooge beginsel der door het Hof streng te handhaven rechtszekerheid voor het individu.

Maar tusschen dit debat over de *gevolgen* laat haar advies natuurlijk ook niet onbesproken het *beginsel* zelf dat haar door den Proc. Gen. was voorgelegd en dat wij formuleerden als punt B: de al of niet veranderlijkheid van de acte van verwijzing gedurende het onderzoek ter terechtzitting, en het is op dit punt dat alle grof geschut zich richt tegen den P. G. zelf.

„Diens voorstellen, zoo meent Piepers, althans zoo zegt het advies der derde Kamer, zijn toch wel niet anders dan eene poging om op bedekte wijze zijnen sedert lang vruchteloos gevoerden strijd tegen de waarde en juridische beteekenis der bedoelde acte te winnen, om tegen de revolutie, door Stbl. 1885 no. 81 en de zich daaraan vastknoopende jurisprudentie in het leven geroepen, eene contrarevolutie tot stand te brengen. Immers, wanneer deze bevoegdheid tot aanvulling aan den rechter wierde toegestaan, zou eenvoudig de acte van verwijzing geheel het belangrijk karakter verliezen, dat haar eigen is, en weder een vrij waardeloos stuk worden, zou toch de rechter, zoo als de P. G. dit wenscht, niet meer door de in die akte vastgestelde feiten zijn beperkt, maar recht kunnen spreken over alle feiten, welke het onderzoek ter terechtzitting te zijner kennis brengt.

Zou alzoo het systeem van strafprocedure, in het zoogenaamd Inl. Regl. geheel overeenkomstig met wat te dien opzichte in de strafrechtspleging voor Europeanen en ook in Nederland als vast beginsel is aangenomen, gevolgd, geheel worden veranderd. Ten sterkste moet ook de derde Kamer zich tegen dit streven van den P. G. kanten;

waar in werkelijkheid geene revolutie heeft plaats gevonden, bestaat ook voor eene contrarevolutie geen gegronde reden. Alleen die nu reeds in art. 273 Inl. Regl., gelijk ook in art. 191 Ned. Wb. v. Strafv. erkende bevoegdheid tot aanvulling, louter betreffende pas ter terechtzitting blijkende verzwarende omstandigheden, kan zonder bezwaar worden behouden en de redactie van dat art. 273 bij het vervallen der akte van beschuldiging in dier voege worden veranderd, dat daarin van de akte van verwijzing de rede komt te zijn".

Oef; ik heb, dunkt mij, Piepers de volle maat toegemeten maar dan nu ook het recht U de vraag voor te leggen: werd dit bij Piepers geen legaliteitsbeginsel, geen liberaal doctrinairisme van 1848 op zijn smalst? Nog in het jaar 98 zelf had Nederburgh zich hetzelfde al afgevraagd: „Wanneer nu al die nietigheden maar eenig nut afwierpen dan zou ik er met een zucht overheenstappen. Maar wie zullen ze ten goede komen? Den beklagden, die er verlenging van preventieve hechtenis aan zullen danken, tengevolge der nieuwe behandeling in eersten aanleg vanwege den nietigheid?

Den landraadvoorzitters dan, die daardoor nog meer te schrijven en op zijn tellen te passen krijgt, of den vernietigers, die op nog meer te letten krijgen dan ze reeds hadden? En welken zin hebben al die eischen voor den Inlander? De nietigheden, in naam vereischt door het belang van de zaak en het belang van den beklagde schaden in werkelijkheid bijna altijd den beklagde en zeker de zaak".

„Wet en Adat", band 3, 2de jrg, blz. 239.

Maar het belangrijkste heb ik U nog niet verteld, ja, eigenlijk het eenig belangrijke: dat is immers wat, na zooveel pourparlers, Stbl. 1898 zelf beslist over de al of niet veranderlijkheid ter terechtzitting van de gebrekkige acte van verwijzing als grondslag van het geding.

De Directeur van Justitie Stibbe volgt ook hier, als bijna steeds, nog de derde Kamer, maar dan gooit ineens de Raad van Justitie het roer om en zegt met zooveel woorden: tegenover de door den P. G. beoogde praktische verbetering en vereenvoudiging van rechtspleging is de derde Kamer mij toch „te doctrinair"; wel kan de Raad evenmin als de verschillende adviseurs zijn goedkeuring hechten aan het voorstel van den P. G. maar hij sluit zich geheel aan bij dat van de door Piepers zoo gesmade tweede kamer, de „Zusterkamer" met haar President, Mr. Engelbrecht en zóó wordt het wet.

Inzake punt B: de mate van veranderlijkheid ter terechtzitting van de eenmaal door den Landraadvoorzitter geteekende acte van verwijzing heeft dus niet de dogmaticus, maar de practicus, eer de betrek-

kelijke eenvoud dan het scherp juridisch perfectionisme het gewonnen.

Ons rest nog om nu ook op dit punt *het stelsel van 98* af te lezen uit de tekst van het Inl. Regl. van 98. Het eenvoudige Inl. Regl. van 48 had, na de ruime acte van beschuldiging alleen onder het oog te zien de mogelijkheid dat ter terechtzitting bleek een verzwarende omstandigheid: zijn art. 273 liet toe wijziging van die acte met een dergelijke omstandigheid. *Het stelsel van 98* behoudt dat oude artikel maar zet daarnaast een gloednieuw artikel 246, nog al ingewikkeld, maar dat hierop neerkomt, dat het toelaat iedere wijziging of aanvulling, mits deze het ten laste gelegde feit niet in een ander strafbaar feit doet veranderen¹⁾.

Overzien wij nog even het heele stelsel van verwijzing van 98 in zijn beide punten A en B tezamen dan blijkt een zekere legalistische overspanning van nauwkeurigheid op het punt van plaats, tijd en omstandigheid van toen art. 240 lid 3 Inl. Regl., gewonnen door het kamp der doctrinaire dogmatici onder Piepers' leiding, gemitigeerd door een vrij ruime mogelijkheid van wijziging krachtens toen art. 246, niet zonder moeite gewonnen door het kamp der practici onder de juridische broederen.

De taak, die wij ons hadden opgelegd, loopt ten einde, ik wilde in een inleiding U eerst wat vertrouwd maken met werkkring, aard en karakter van onze drie portretten om daarna wat dieper in te gaan op leven en werken van ieder apart; het was, zoo zeide ik, niet mijn bedoeling in dat laatste volledig te zijn, ik wilde alleen maar enkele frissche bijzonderheden aandragen, die, zoo mogelijk, karakteristiek zouden zijn voor ieders aandeel in de verwerkelijking van de legaliteitsgedachte.

Leven en Werken van Mr. T. H. der Kinderen.

Nà Winckel en nà Piepers gaan wij dan nu wat dieper in op der Kinderen. Moeilijk is dat niet: in tegenstelling met dat van Scholten

¹⁾ Zie desgewenscht ook hier het Hfdst.: De vervolging in mijn „Landraad-strafproces”.

Ook ad. punt B blijft voor den tijd nog wel wat om bij te schaven over; dat deed tenslotte Stbl. 1919 No. 10, het bracht wezenlijke verruiming door uitdrukkelijk toe te laten wijziging „ook al doet zulks het ten laste gelegde van een niet strafbaar feit veranderen in een strafbaar feit”; niet toelaatbaar daarentegen blijven wijzigingen als een gevolg waarvan de ten laste legging niet langer het zelfde feit in den zin van art. 76 Wetboek van Strafrecht zou inhouden. — Thans art. 282 lid 2 Inl. Regl. vgl. art. 313 nieuwe nederl. Strafv.

en van Wichers ligt leven en werken van dezen typisch indischen Toean Besar uit het *laatste kwartaal* der 19de eeuw voor ieder open, het was bovendien één doorlopend werken in dienst der legaliteit, zij het voor Java en voor de Buitengewesten duidelijk onderscheiden als van een heel eigen geaardheid: voor Java is het voortbouwen op Wichers grondslagen van 48, afmaken van wat die onafgemaakt had moeten laten, verbeteren van wat in de practijk van twintig jaren — en wat voor jaren — fout was gebleken, dus hard werken om de algemeene bestuursintensivering ook in het rechtswezen bij te blijven, alles werken in een tweede stadium. Voor de Buiten-Gewesten daarentegen was het: een zoeken naar, een leggen van eerste grondslagen voor den koloniaal-juridischen bouw met de nu eenmaal onvermijdelijke fouten van dien, alles werken in een eerste stadium.

Voor beide terreinen heeft de tijdgenoot en het eerstvolgend geslacht, geprikkeld door voorafgegaan eindeloos talmen en treuzelen, hem geprezen *dat alles* tot stand kwam; het daaropvolgend geslacht heeft, in het licht van meer feitenkennis en over Java en over de Buitengewesten, veel misprezen in *wat* er door der Kinderen tot stand kwam.

Daar heeft U, als ik goed zie, het heele verschil: Zoo prees b.v. bij het overlijden van d. K. in 98 zijn biograaf zijn rechterlijke organisatie van de Buitengewesten in de jaren 1875-85 als het meest origineele van zijn arbeid — L. W. C. v. d. Berg, blz. 176 — onze tijd daarentegen is begonnen zich af te vragen of de Buitengewesten toen al rijp waren voor een dergelijke sociale revolutie, hoe origineel dan ook, en weifelt nog of deze ten slotte moet heeten een „ramp” of een „weldaad”; van Vollenhoven kiest voor het eerste, m.i. is met deze dwingende keuze tusschen of zwart of wit de vraag al te eenvoudig gesteld; voor een volledig antwoord is het hier niet de plaats; daarom nu en hier slechts dit: zijn stuk tijd en zijn persoonlijk bewustzijn componeerden m.i. der Kinderen tot den juridischen bureauheer; van dien tijd te verlangen een indisch socioloog, een indisch ethnoloog, kortom een adajurist is m.i. historisch onverantwoord.

Eerst even eenig bewijs dat zijn werken was één doorlopende dienst aan de legaliteit. Ook dat is niet moeilijk: men heeft maar voor het kiezen uit zijn omvangrijk wetgevend oeuvre; van ieder afgewerkt stuk verscheen meestal meteen een toelichtend boekje van eigen hand; dat alles ligt dus open en bloot voor elkeen.

Zoo voor de hand kies ik:

A: zijn beide codificaties van materieel strafrecht, dat is dus I als centrale wetgever zijn wetboek van strafrecht voor Inlanders 1872.

Als ik alleen maar naast elkaar zet, hoe het was vóór d. K. en hoe het is nà 72, zegt dat den leek al wel voldoende:

Als ook vóór der Kinderen de rechter ingevolge art. 91 Reg. Regl. in zijn vonnis moet vermelden de stellige wetbepalingen waarop het rust — en dit is weer één van die doodgewone voor den moederland-schen jurist tot natuur geworden waarborgen voor het individu maar die voor Indië in het derde kwartaal der 19de eeuw nog maar pas kon worden gerealiseerd — dan kàn de rechter dat niet, maar moet zich behelpen met de niets zeggende algemeene formule „de sacramenteele uitdrukking”, zoo smaalt Ind. W. 1863 No. 25, „op grond van het hier te lande vigerende strafregt” en als de indische jurist deze formule gaat nà- en uitpluizen — een interessant werk, waaraan nog zoowat alles moet worden gedaan — struikelt hij over Romeinsch recht, Pandecten, Digesten, een lex Julia majestatis, een lex Cornelia de falsis, over Oud-Hollandsche auteurs: Mattheus, Carpzovius, Simon van Leeuwen, Huber, Huig de Groot, over de oude Bataviaasche Statuten van 1642, losse publicaties, ordonnanties en Kon. Besluiten uit den tijd van Daendels, du Bus en Wichers, kortom — ik citeer weer hetzelfde Ind. Weekblad van het Recht — „een chaotische vereeniging van al of niet afgekondigde maar in allen gevalle in vreemde talen en verspreide geschriften neergelegde bepalingen als men voor de gelegenheid maar weet op te snorren”¹⁾. der Kinderen geeft tenminste den rechter een wetboek in handen; dat, wat er in staat, niet altijd past op de inlandsche maatschappij hoef ik U niet steeds te herhalen.

Wie nu zou meenen dat deze codificatie voor den landraadstraf-rechter, de dagelijksche rechter in de gewone lijfstraffelijke en correctioneele zaken, voor de rechtszekerheid van den inlander de belangrijkste was zou zich, geloof ik, toch vergissen, ook al bevindt hij zich in goed gezelschap, nl. van Scholten van Oud Haarlem, maar die was dan ook, lid zijnde van het Haagsche Hof, meer dan 60 jaar oud, voor President van het Indische Hof uitgezonden en bleef daar nog geen drie jaar, 1836—1839.

Baud, die zijn heele carrière gewerkt had met het cultuurstelsel, wist wel beter: „Bij de berechting van deze gewone lijfstraffelijke en correctioneele zaken heeft het stelsel van kultures geen belang; hoe

¹⁾ Zie mijn „Indische wetboeken van Strafrecht”, paragr. 1: Bronnen en Karakter van het strafrecht vóór de eerste algemeene codificatie (1866).

de uitspraak ook uitvalle, de belangen van koffy, suiker of indigoteelt kunnen er in het algemeen niet door lijden. Maar, wanneer er reden is van zaken welker beslissing invloed kan hebben op de lijdelijke gehoorzaamheid der bevolking en op haren eerbied voor de over haar gestelde magten dan is het stelsel van kultures wel degelijk in de beslissing gemoeid”.

Nu weet ik wel, dat der Kinderen niet meer stond onder, zelfs niet tegenover het cultuurstelsel, dat had al sinds Gouv. Generaal Rochussen, 1845-51, zijn topwinsten en daarmee zijn centrale positie verloren, maar het is zeer de vraag of der Kinderen, daarvoor in de centrale positie van den bestuursambtenaar, die krachtens art. 72 Reg. Regl. als Hoofd van Gewestelijk Bestuur zijn reglementen en keuren van politie uitvaardigt en als Resident krachtens art. 108 en vlg. R. O. van 48 ter politierol rechtsmagt uitoefent in alle zaken van politiestrafrecht, wel een makkelijker, een makker tegenstander in de plaats had gekregen!

Vergeleken met der Kinderens Wetboek van Strafrecht is dus zijn Algemeen Politiestrafreglement, eveneens van 1872, voor het dagelijksche leven van den niet crimineelen inlander m.i. belangrijker en als werkstuk in dienst der legaliteit voor der Kinderen stellig moeilijker geweest. Hier wil hij ook op het terrein der kleine criminaliteit, voor het overtredinkje van den overigens braven burger als U en ik, het legaliteitsbeginsel van de *prævia lex poenalis*, de voorafgaande strafbepaling, voor het Indië van zijn tijd verwerkelijken; hier ordent voor het eerst de centrale wetgever den chaos van locale strafreglementen. Net als aan het Wetb. van Strafrecht moest ook hieraan een lange lijdensgeschiedenis vooraf gaan. Scholten had er tegenover Baud welhaast niets aan kunnen doen. Wichers een ietsje meer, pas der Kinderen heeft het getij mee, het zit hem ook mee in dien zin dat, juist toen hij Proc. Generaal was, zijn eerste Commies een boekje had opengedaan, in letterlijken en in figuurlijken zin, over de practijk, de realiteit van die politierol in handen van den President. Die eerste commies had ook van zijn Chef, dien hij prijst om zijn welwillendheid en hulpvaardigheid, geleerd het belang der statistiek, daarom zet hij voorop: op die politierol worden, enkel op Java en Madoera, in de laatste jaren nagenoeg 80.000 menschen gestraft. U kent uit de natuurlijke historie wellicht „de macht van het kleine”?

Welnu: „er is in Indië een diertje klein van statuur dat in bloed-dorst voor panter of tijger niet onderdoet en door zijn ontelbare menichte een veel erger plaag. De muskieten zijn mij een beeld van

het politioneele strâfrégime; indien de inlander er al niet door getroffen wordt, dan gonzen hem toch overal en altijd de woorden rol en politie dreigend in de ooren". Die knappe eerste Commies — ge hadt het uit zijn stijl en beeldspraak kunnen aflezen — die commies is. onze Piepers, ook in dit boekje wil hij legaliteit in plaats van bestuurswillekeur ¹⁾).

„Een eerste vereischte voor verbetering, zoo schrijft Piepers, is dat de rechter ter politierol de wet kenne, thans is dit bij den besten wil slecht mogelijk. De bepalingen op de politierol liggen in tal van wetten, besluiten en verordeningen verspreid, niet dan met groote moeite zijn ze te vinden”.

„Ik heb getracht in dien chaos eenige orde te brengen, den bajert toegankelijk te maken”. Vergelijking met de voorgeschiedenis, de lijdensgeschiedenis van het Wetb. van Strafrecht dringt zich op, dàar het oude Ind. Weekblad van het Recht, hiër Piepers: maar beiden kiezen welhaast dezelfde woorden: in beide gevallen „een chaotische vereeniging van overal verspreid liggende strafbepalingen”. Al dat verspreide politiestrafrecht nu toetst Piepers op zijn kracht van wet; wat die toets doorstaat vat hij in zijn tweede deel samen tot één „codex”. Om dien codex te hanteeren verbindt hij dan daaraan een handleiding die, het zijn weer zijn eigen woorden, door twee hoofd-beginselen wordt beheerscht, n.l. I: „Thans wordt overal gestraft al wat den politierechter ongepast of ongeoorloofd voorkomt”. Dat moet uit zijn. Arbitraire rechtspraak ter politierol is ongeoorloofd. II. „Ook de politierol moet zijn rechtspraak, geen administratieve afdoening”.

En der Kinderen weet wat hem te doen staat en ook hier doet hij het: met zijn Algemeen Politiestraf Reglement geeft hij tenminste ook den Resident-politierechter een wetboek in handen: of die het gebruikt en hoe die het gebruikt is een tweede vraag, maar die ligt buiten ons bestek ²⁾).

Wichers, zoo zagen wij, had twee groote terreinen niet af kunnen

¹⁾ Piepers: De Politierol 1868. Zie ook Sibenius Trip: Het Politie-regt op Java en Madoera — 18773 — drie banden.

²⁾ der Kinderens: Toelichting Rechts Regl. Sum. Westkust — 1875 — heeft in zijn Beschouwingen gemeen voor alle Buitenbezittingen blz. 81-84 ook een paragraaf 4: De Politierol.

Mr. G. N. Bouma: Magistraatsrechtspraak in het ressort van den Raad van Justitie, Padang 1911. Ind. Gids, dl. 2, blz. 1178.

Officieele Bescheiden naar aanleiding van de instelling van Landgerechten 1914, van Blerkom: De Politierol. Leidsche dissertatie 1916.

maken, n.l. strafrecht en Buitengewesten; wij zagen hoe, ten aanzien van dat strafrecht de codificatietaak op der Kinderen overging en hoe die deze afmaakte; voor het geweldig terrein der Buitengewesten was Wichers, met voorbedachten rade blijven stilstaan: „het scheen mij ongeraden om alles gelijktijdig te hervormen: aan den G.G. behoorde de bevoegdheid gelaten te worden om, nadat de nieuwe wetgeving op Java was ingevoerd, allengskens zoodanige wijzigingen te brengen in de vooreerst nog van kracht blijvende wettelijke voorschriften op de Buitenbezittingen als door hem raadzaam mogten worden geoordeeld”.

Dit schreef Wichers in Januari 46, dientengevolge heeft zijn Reglement Rechterlijke Organisatie van 48, dat in beginsel gold voor heel Indië, een heel mager Hoofdstuk 4 over de Buitengewesten, niet meer dan de artt. 145-150; daarin zet art. 145 voorop, dat inderdaad „de bestaande verordeningen daar in volle kracht blijven” en zegt uitdrukkelijk, dat de Java-cassatie uit Hfdst. 5 R.O. „Van het Hoog-gerechtshof” niet geldt voor die buitengewesten. Belangrijk zijn alleen de artt. 146 en 147 waarin de vreemde overheid regelt wat in het eerste stadium haar altijd het eerst interesseert en toch niet meer dan zij in dat stadium kan omvatten: 146 geeft aan het Hof de verplichte voorafgaande revisie enkel op de zwaarste criminaliteit, n.l. „veroordeeling tot de straffe des doods of tot die naast den dood”, de overige vonnissen, echter alleen voorzoover niet beneden de twee jaar kettingstraf, kunnen achteraf, „posterieur” door het Hof worden vernietigd of gewijzigd, niettegenstaande zij reeds geheel of ten deele zijn ten uitvoer gelegd. — art. 147 R.O.

Eenmaal gesteld op dezen grondslag van behoud van het bestaande kan een procesrechtelijk uitvoeringsvoorschrift uiteraard daar ook niet bovenuit; wie uit Stbl. 1848 no. 2, houdende „bijzondere bepalingen ter verzekering der regelmatigte werking van de nieuwe wetgeving in de bezittingen buiten Java en Madoera” andere illusies mocht willen putten, komt van een koude kermis thuis; ook daar is „voorloopig van kracht blijven, voorloopig in stand blijven van alle bestaande verordeningen” al wat de klok slaat; ingevoerd op die buitengewesten worden alleen maar „alle zoodanige voorschriften van rechtspleging om te verzekeren de geregelde werking van Burgerl. Wetboek en Wetb. van Koophandel”, en als zij dit bv. in 1860 voor Menado doet zegt de Regeering in haar considerans er eerlijk bij, dat zij dit doet „in het belang van den handel en nijverheid, en ter voorziening in de weinige zekerheid, welke volgens de tegenwoordige toe-

stand van het rechtswezen in Menado den crediteur is gegeven tegen onwillige debiteuren" ¹⁾).

Zoo wordt begrijpelijk de wat korzelige conclusie van een jong promovendus in 1862: „geen doortastende maatregelen zijn er dus genomen om de rechtsbedeeling in de buitenbezittingen te verbeteren, alles bleef zooals de Gouv. Generaal van der Capellen in 1824 en 1825 bepaald had" ²⁾).

Wichers heeft natuurlijk wijs gedaan in 48 niet zijn vingers te willen branden aan een papieren rechtspleging voor „de" Buitengewesten, waar niets en niemand om vroeg, terwijl niemand te Batavia in dit eerste stadium van bemoeienis, het ware afwist van het bestaande stelsel van rechtspleging, niet eens van wat er van op papier stond, laat staan van hoe het in de praktijk werkte ³⁾); v. d. Capellen had zich met de Moluccos willen bemoeien maar was, na een pracht van een redevoering ter plaatse zelve, 1862, in een Provisioneel Reglement, blijven steken ⁴⁾). Aan het tweede gewest waar men zich mee bemoeide had men zich inderdaad de vingers gebrand en tijdens de Padrioorlog had de Regeering bij het bekende Plakkaat pandjang van 1833 aan de inlandsche hoofden van Sumatra's Westkust letterlijk beloofd dat „niemand zich zal mogen bemoeien met uwe regtspleging en behandeling van criminele zaken, maar zal de afdoening daarvan geschieden door Uwe eigene hoofden, volgens de wetten en adats, met uitzondering van de misdaden tegen het Gouvernement en het rooven of spoliëren van 's Gouvernements eigendommen, welke zullen worden berecht door den Raad van Justitie te Padang" ⁵⁾). Wichers had dus, ik herhaal het, in 48 wijs gedaan het rechtswezen op de Buitengewesten voorloopig zijn eigen ontwikkeling te laten maar, na hem kwam toch die ontwikkeling „allengskens" met geleidelijk breder en

¹⁾ Den europeeschen crediteur tegenover onwillige chineesche debiteuren? Men weet dat de considerans van Stbl. 1855 no. 79 ook dit er bij zegt.

²⁾ Leidsche diss. toeWater 1862: „Over de rechterlijke inrichting in N.O. Indië"; blz. 102.

³⁾ Het Hof in de eerste plaats had daar behoefte aan; daarom gaf het zelf een verzameling uit: Reglementen en andere wettelijke bepalingen betreffende het beheer der justitie op de buitenbezittingen; een vierde druk is van 1874.

⁴⁾ Provisioneel Reglement op het Binnenlandsch Bestuur en dat der Financiën op Amboina en onderhoorigheden in Stbl. 1824 no. 19a; daarvan afd. 4 art. 121-141 Regtspleging: vgl. dis. toe Water: Rechterlijke inrichting N. O. I — 1862 — blz. 37 vlg.

Voor v. d. Capellens redevoering zie diens Reisjournaal gepubliceerd in Tijdschr. voor N.I. 1885.

⁵⁾ Immink: Regtspleging Inl. Regthanken 1889, dl. II, Inleiding blz. 4 Rom.

dieper ingrijpen van het militaire en civiele nederlandsch gezag; daaruit volgden weer de botsingen van rechtsmacht tusschen gouvernements- en eigen inheemsche rechtspraak, de misstanden, echte en vermeende, van die inheemsche rechtspraak waarvan Winckel ons al vertelde voor Benkoelen en Palembang en waarvoor later der Kinderen in de Toelichting op zijn Ontwerp Regl. Sumatra's Westkust zijn schrilste kleuren bewaart ¹⁾).

Na één Commissie en drie Commissarissen te hebben versleten — 1849, 54, 60, 62, dus ook hier ten derde male na veel talmen en treuzelen — komt in December 63 der Kinderen aan het woord en het is op dit terrein dat ik, na het Wetboek van Strafrecht en het Algemeen PolitiestrafReglement, de derde bewijsplaats zoek voor mijn stelling: der Kinderens werken één doorlopende dienst aan de legaliteit, uiteraard zooals zijn tijd en zijn persoonlijk bewustzijn die zag.

Daartoe kies ik uit zijn Rechts. Reglement Sum. Westkust 1875 een onderdeel dat v.z.v. mij bekend, nog niet de aparte aandacht trok — die ging, om maar twee voorbeelden te noemen, goedkeurend bij van den Berg uit naar zijn Rechterlijke Organisatie en, afkeurend, bij van Vollenhoven uit naar zijn negatie van Menangkabausch adatrecht — daarom zou ik uit het geheel van het Rechts Reglement naar voren willen halen zijn burgerlijk procesrecht voor den Landraad, immers, er loopen juist voor onze vraag naar de verwerkelijking van het legaliteitsbeginsel in dit onderdeel inlandsch burgerlijk procesrecht enkele factoren, zakelijke en persoonlijke, tesamen die het tijdvak omstreeks 1875 wel belangrijk móeten maken. Wichers' Java-Inl. Reglement van 48 heeft dan 25 jaar praktijk, Wichers had dit opzettelijk en met groote zorg eenvoudig gehouden, het was juist één van zijn kernmoeilijkheden geweest, dat dat landraadproces niet nog eenvoudiger kon zijn, omdat het ook moest dienen voor de finantieel-belangrijke en juridisch-ingewikkelde chineesche geschillen, die immers pas door Stbl. 1855, no. 79 aan den landraad onttrokken en naar den Raad van Justitie werden overgebracht; Wichers, men vergete ook dat niet, moest werken met den Resident-landraadvoorzitter, „voor wien rechtsbedeeling immers bijzaak was”, daarom te meer besloot hij zijn Inl.

¹⁾ Winckel Essai blz. 44 noot wijst op een serie van 20 anonyme artikelen over de Inheemsche Rechtspraak Sum. Westkust in De Locomotief Juli-Nov. 1875; een van deze wijst weer terug naar De Sumatra Courant van 1862. Het kan de moeite waard zijn deze, voor zoover mij bekend, oudste gegevens eens apart door te werken.

Reglement met een wachter voor dien eenvoud: „bij de regtspleging voor de inlandsche regtbanken zullen geen meerdere of andere vormen worden in acht genomen dan die welke bij dit reglement zijn omschreven” toen Art. 432 nu 392. —

der Kinderen daarentegen, geroepen tot wetgever voor de Buitengewesten, bracht, als kind van zijn tijd en als persoonlijkheid, voor dien eenvoud van het landraadproces gevaarlijke antecedenten mee: sinds het bekende K. B. van Maart 69 is voor Java de juridische landraadvoorzitter aanvaard en meer dan de voor de buitengewesten inderdaad broodnoodige eenvoud spreekt tot hem de zendingsdrang om die weldaad van den jurist-landraadvoorzitter, zoo breed en zoo diep mogelijk, ook aan die gewesten te brengen¹⁾.

Zijn heele tijd is die van den triumpheerenden jurist, d. K. persoonlijk is dan „het erkende hoofd van de indische juristen” en — het is een eigenschap die uit het totaal van zijn breedte bekwaamheden niet zoo duidelijk apart naar voren trad — deze persoon is knap in hollandsch en indisch-europeesch procesrecht. Let maar eens op: der Kinderen was gepromoveerd op de *res judicata*, de kracht van gewijsde zaak, hij was langen tijd geweest griffier van den Raad van Justitie Soerabaja en van het Hof, zijn lijst van geschriften telt meer dan één onderwerp van procesrecht, er zijn trouwens meer directe bewijzen hoe d. K. denkt over het *Inl. Regl.* van 48 en zijn eenvoud. In diezelfde nota van October 64 gaat hij uit van het Regeeringsstandpunt, „dat het niet in hare bedoeling ligt dat van de op Java werkende reglementen voor de bezittingen daarbuiten meer worde overgenomen dan hetgeen eene goede aan haar ontwikkeling geëvenredigde regtsbedeeling kan bevorderen”.

Ik — Id. — zou dit interpreteeren als een afwijzing van concordantie met Java, aansporend tot nog grootere eenvoud voor de buitengewesten, maar d. K. leest er uit: „streven naar een zoo goed mogelijke regtsbedeeling en daarom heeft ondergeteekende ook geen bezwaar gevonden om van het voor Java aangenomen stelsel in zoverre af te wijken als daarin punten voorkomen van welke hij, geleerd door de lessen der ondervinding, de overtuiging koestert, dat zij wijziging en verbetering vereischen. Hij zou meenen aan zijne plichten als ambtenaar te kort te doen, wanneer hij er toe medewerkte om

¹⁾ In een nota aan den Gouv. Generaal 64: „ondergeteekende zal zooveel mogelijk de vereeniging van administratief gezag en regterlijke magt in denzelfden persoon vermijden”.

van de Javasche wetgeving datgene over te nemen wat hem bepaald verkeerd voorkomt¹⁾.

Ligt het aan mij als ik, deze uiting plaatsend in den geest van den tijd en van den persoon van d. K., daaruit lees een komende europeaniseering, een „verbetering” in meer technisch-juridischen zin straks ook van het landraadproces?

Er is trouwens een nóg meer directe bewijspplaats: in de toelichting op zijn titel: Regtspleging in burgerlijke zaken bij de inlandsche regtbanken vraagt der Kinderen zich af of de voorschriften van de Java landraden niet te ingewikkeld zouden zijn voor de Sumatra-rechtbanken.

Antwoord: neen, „de weinig ontwikkelden kunnen geholpen worden door de meer ontwikkelden. Er zijn er nu al die in het voordragen der belangen van hun cliënten voor menigen advocaat niet behoeven onder te doen.

Bovendien moet de wetgeving gericht zijn niet op de dommen in den lande maar op het van gewone intellectueele ontwikkeling meest voorziene gedeelte der natie”²⁾.

Tenslotte doet het niets ter zake of mijn — Id. — prognose al of niet juist is: het is een feit, dat d. K. in zijn Rechts Regl. in het landraadproces als volkomene noviteiten onder anderen opneemt: een uitvoerige regeling van het schriftelijk bewijs, de reconventie, de mogelijkheid van nieuwe rechtsmiddelen in appel, executoriaal derdenbeslag en conservatoir derden-beslag, alle in het Java Inl. Regl. van 48, ook nog in 75, onbekend, sommige voor Java pas opgenomen 25 of 50 jaar later³⁾, alle overgeschreven uit het Regl. europeesche rechtsvordering, sommige met de motiveering „dat men op Java het gemis meermalen als een leemte had gevoeld”.

Dit alles is, dunkt mij, onbetwistbaar een zich afwenden van Wickers' eenvoud, een overspanning ook hier van de legaliteitsgedachte.

Al te tragisch hoeft men dit nu ook weer niet te nemen, er is in oude en in nieuwe tijden uit den Haag en uit Batavia, door gewestelijk

¹⁾ Immink Regtspleging Inl. Regtbanken — 1889 — dl. 2, Inleiding blz. 18 Rom.; d. K. schrijft dit n.a.v. het punt: afscheiding van regterlijke magt en administratief gezag, maar het heeft, dunkt mij, ook meer algemeene beteekenis.

²⁾ Deel 2. Algemeene Toelichting op de ontworpen artt. 75 t/m 223 Regl. Sum. Westkust, daarvan blz. 188.

³⁾ Reconventie voor Java bij Stbl. 1927 no. 300; executoriaal derden beslag voor Java bij Stbl. 1899 no. 8, terwijl beiden al in 1889 door den Directeur van Justitie aan de Ind. Regeering waren voorgesteld. Veel haast had het blijkbaar niet.

en lokaal bestuur en door de deskundige diensten die zich later uit dat bestuur afzonderden en op de inlandsche maatschappij en op het inlandsche individu al zooveel geëxperimenteerd — o, zeker, altijd met nobele bedoeling — en haast altijd zijn beiden er in geslaagd, met een effen gezicht en met den eerbied verschuldigd aan wie het natuurlijk beter wist, als dood papier ter zijde te leggen wat hun heelemaal niet paste.

Op de Buitengewesten verstaat men die kunst beter dan op Java en in dien zin sprak van Vollenhoven dan ook van: arm Java. Generaliseeren is altijd gevaarlijk: er zijn gelukkig ook voorbeelden, dat het zaad niet op de rots viel, maar vruchten droeg, honderdvoud. der Kinderen heeft dus, mijns inziens, in zijn RechtsReglementen ten aanzien van het inlandsch burgerlijk procesrecht de legaliteitsgedachte overspannen en al hebben wij dit dan niet tragisch te nemen, het is toch wel aardig te weten, dat ook hier, net als toen Piepers een dergelijke zonde bedreven had, op die zonde berouw volgt, zij het ook hier weer niet bij der Kinderen zelf, die het niet heeft beleefd, dat zijn jonge vriend L. W. C. van den Berg juist inzake het inlandsche procesrecht hem principieel afvalt¹⁾. Er is dan over die zonde van 1875 al weer 25 jaar heengegaan en de bekeering ligt ook dan nog maar in een ontwerp — dat nooit wet is geworden — maar het blijft toch wel aardig te weten, dat de officieel-Haagsche: „Staatscommissie voor de herziening der indische wetgeving op privaatrechtelijk gebied” in 1902, als dus de buitengewesten allengskens zich inderdaad geweldig hebben ontwikkeld, en niettegenstaande die commissie, gedreven door Minister Idenburgs’ unificatiestrooming, haar ontwerp „Reglement op de inlandsche burgerlijke rechtsvordering” opstelt voor *Java en de Buitengewesten tesamen*, het blijft toch wel aardig, dat dit ontwerp 1902, niettegenstaande beide zooeven genoemde factoren anders konden doen verwachten, inzake alle bovengenoemde nieuwigheden, zeer beslist Wichers’ eenvoud prefereert boven der Kinderens’ juridisch-perfectionisme²⁾.

¹⁾ van den Berg is dan Secretaris van deze Staatscommissie: zijn invloed sla ik daarom hoog aan omdat juist hij in 1885 een der prae-adviseurs was geweest toen de Ind. Juristen Ver. herziening van het inlandsch burgerlijk procesrecht voor Java behandelde.

²⁾ blz. 27: „Wichers heeft uitdrukkelijk zich verzet tegen reconventie; dat de inlander ooit behoefte heeft gevoeld aan reconventie is niet te denken”;

blz. 143, 149: „Sedert tal van jaren wordt het bijna als een axioma beschouwd, dat het gemis van beslag onder derden een belangrijke leemte is in het Inl. Regl. Onze Commissie meent, dat het middel niet past in de inl. rechts-

Letterlijk verwijt zij hem b.v. hier over zijn regeling van het schriftelijk bewijs: wat d. K. gaf, was „of van leerstellingen aard of in nauw verband met de europeesche wetgeving dus niet op zijn plaats in de inlandsche rechtsvordering”. — Ontwerp blz. 98.

Zet in plaats van „leerstellig” zijn synonym: „doctrinair” en ge ziet voor u denzelfden gedachtengang die in 98 den Raad van Indië bewoog inzake de veranderlijkheid ter terechtzitting van de acte van verwijzing met de Zusterkamer het kamp der eenvoudigen te kiezen tegenover Piepers perfectionisme. In het voorgaande hebben wij der Kinderen aan het werk gezien in dienst der legaliteit op drie *grootte* terreinen n.l. zijn wetboek van strafrecht, zijn algemeen politiestrafreglement en zijn inlandsch procesrecht voor de buitengewesten; tot besluit zoekend naar een kleine karakteristieke bijzonderheid als naar een oud miniatuur wil ik u d. K. laten zien zooals ik hem mij voorstel Maart 1870 als „Directeur van het op te richten Departement van Justitie” in zijn studeerkamer, achter zijn schrijftafel, voorbereidend zijn misive aan den Gopverneur-Generaad Mr. P. Mijer om de revisie, sinds 48 verplicht en algemeen, te beperken tot een facultatieve n.l. alleen op verzoek van beklaagde of van Djaksa¹⁾.

De heele missive beslaat bij Lion maar 7 bladzijden druk, trek daar af 5 bladzijden als resumptie van retroacta dan blijven er voor d. K.'s eigenlijke voorstel maar twee over. Nu weet ik misschien wel, waarom d. K. zoo kort kòn zijn; ten eerste: sinds de Rechterlijke Organisatie van 48, dus al ruim 20 jaar lang, zat het Hof als revisiecollege „voortdurend met een allerbelangrijkste achterstand”, „de toestand is ten eenenmale onhoudbaar geworden”, „een onvermijdelijke nasleep van met ongelukkige praeventieven overvulde gevangenissen is in het

pleging. der Kinderen nam veel over uit de burgerlijke rechtsvordering voor Europeanen. De Commissie acht deze ongeschikt voor inlanders voor wie het mogelijk moet blijven om zonder het ministerie van procureurs te procederen”.

„Het middel is ten eenenmale ongeschikt voor de inlandsche rechtsvordering”.

blz. 203: „De Commissie is overtuigd van de noodzaak het inl. procesrecht zoo eenvoudig mogelijk te doen zijn”.

blz. 217: „Het uitdrukkelijk verbod van 432 Inl. Regl. alin. 1 — nu 393 — Id. — wordt bij voortduring noodzakelijk geacht: bepaaldelijk toch bij de praktijzens bij de europ. rechterlijke colleges bestaat, wanneer zij als pleitbezorgers bij de inl. rechtbanken optreden, een neiging gebruik te maken van vormen, in het europeesch proces voorgeschreven, doch in het inlandsch proces onbekend”.

¹⁾ Gepubliceerd door Lion, „Ned. Ind. Strafvordering voor Europ.” 1886 als bijlage no. 8, stuk 4, blz. 212 Rom; zie ook blz. 219 Rom vlg. en 229 waar de Regeering in 1880 overweegt terugkeer tot de verplichte revisie. Voor een algemeene beschouwing mijn boekje: Landraad strafproces Hfdst. 9.

verschiet"; de missieve noemt een cijfer, mogelijk een topcijfer, van 1200 revisiezaken bij het Hof onafgedaan liggend en men had er tot nu toe niet anders op gevonden dan alsmaar uitbreiding van het Hof; nu was uit Holland de opdracht gekomen: Dat moet uit zijn. In de tweede plaats kon d. K. kort zijn omdat zijn G.G. Mijer, uit eigen tijd als Proc. Generaal 1850, de zaak door en door kende, diens rapport als zoodanig, ook bij Lion, opgenomen, is nog steeds, ook voor ons, de moeite waard.

Maar goed, ondanks deze beide omstandigheden, blijft het een knap stuk werk om met twee bladzijden toelichting een zoo ingrijpende reorganisatie, waarover 20 jaar is getalmd en getreuzeld, er door te halen. Zien wij dan straks nog ook deze missive even als „een stuk tijd dat door een middelpunt van persoonlijk bewustzijn heen gaat" dan is misschien mijn vergelijking met een oud miniatuur niet onaanvaardbaar.

d. K. draagt het probleem voor als toch eigenlijk doodeenvoudig — en is ook dat al niet een kunst op zichzelf, waarvoor b.v. van Vollenhoven Mr. Loder, den President van het Internationale Hof, prees als Rotterdamsch advocaat in het zeerecht? —

Doel is, zoo stelt d. K., vermindering van den arbeid van het Hof; middel mag alleen zijn wat a) niets te kort doet aan de essentialia der revisie en b) den veroordeelde geen waarborgen ontnemt voor een, zijn inziens juiste beslissing in zijne zaak. Welnu: essentieel is de revisie een instelling in het belang der justiciabelen; neemt dus een veroordeelde genoegen met de uitspraak van zijn eersten regter en ziet het Openbaar Ministerie geen termen om zich, uit een oogpunt van algemeen belang of openbare orde, niet met de beslissing te vereenigen, met andere woorden: door de revisie afhankelijk te stellen van het verlangen van den veroordeelde en van dat van het O. M. dus door ze facultatief te maken is aan beide voorwaarden voldaan. 's Hof's revisiewerk, zoo heeft hij uitgerekend, zal met $\frac{3}{4}$ verminderen, dus ook het doel wordt door deze middelen bereikt. Het is knap, maar wees voorzichtig; is het inderdaad knap of is het alleen maar knap geformuleerd, klinkt het alleen maar knap? Het is voor ons, weer 70 jaar later levend, zoo achteraf bezien, natuurlijk geen kunst het vooze in deze knapheid te etaleeren, maar misschien zegt het u iets dat al vóór 80 onze vriend Piepers, als een van de vijf oudste landraadvoorzitters dan officiëel door het Hof om advies gevraagd, terug wil naar de imperatieve revisie, dat onze andere vriend in zijn Essai van 80 schrijft: men meende in 72 alleen maar te

snoeien, maar men heeft de wortel des booms geraakt en, wat meer zegt, het heele Hof van 1880 désavoueerst zijn advies van 72, dat, zoo merkt het fijntjes op, „alleen was uitgegaan van 's Hof's eerste — de civiele — kamer zonder raadpleging van de beide andere kamers die organiek speciaal met de revisie belast zijn". Daar komt nog bij: Stbl. 72 heeft zijn doel gemist: in plaats van een vermindering met $\frac{3}{4}$ moet het Hof constateeren dat „zijn werkzaamheden als revisieregter niet onbelangrijk zijn vermeerderd". Verre van de fouten van den persoon der Kinderen te willen etaleeren dwingen deze belangrijke nieuwe feiten ons de overwegingen tot de beslissing van 72 zakelijk te herzien;

De Directeur van Justitie van 1870 had er drie genoemd:

Ten eerste: de revisie is een instelling in het belang der justiciabelen. Dit uitgangspunt, deze praemisse is, zoo algemeen gehouden, niet onjuist, maar zegt weinig, maar als de Directeur daaruit concludeert dat zij daarom, „afhankelijk kan worden gesteld van het verlangen van den veroordeelde", voorzover niet het O. M. bezwaren ziet van algemeen belang of openbare orde, is zij historisch en positiefrechtelijk onjuist.

Het Rapport van 1850 van Mijer als Proc. Generaal bewijst dat, kort en duidelijk. Onze revisie dateert van 1819, haar fundament was het algemeen toezicht — ik — Id. — zeg altijd de algemeene *ambtelijke* controle — van het opperrechterlijk college, in 1819 niet verder gaand dan behartiging van het belang des beklaagden, vandaar dat het Hof de straf niet kon verzwaren.

Dit stelsel van 1819 — aldus weer Mijer — kon den toets aan de algemeen gehuldigde regelen en vormen van strafrechtspleging, aan wetenschappelijke leerstellingen onmogelijk doorstaan, het was het onvolmaakste dat zich denken laat.

De revisie 1819 wilde dat geen veroordeelde door zijnen regter bezwaard werd, die van 48 wilde onafhankelijk van het belang der beklaagden goed regt.

Daarom bracht de revisie van 48 de bevoegdheid om:

- a) herstel van formaliteiten te bevelen,
- b) de straf te verzwaren,
- c) een nader gerechtelijk onderzoek tegen een vrijgesprokene te gelasten,
- d) te vernietigen alle uitspraken welke de gronden niet vermeldten waarop dezelve berusten.

Uitgaande van zijn — onjuiste — grondslag; de revisie afhankelijk

van het verlangen van den veroordeelde had de Directeur van 1870.

ten tweede: niet te kort willen doen aan de essentialia der revisie;

ten derde: den veroordeelde geenrerlei waarborg voor een juiste beslissing in zijn zaak willen ontnemen. Staande op onzen grondslag, den historischen van 1819, den positiefrechtelijken van 48 hoeft over beide niet meer gepraat.

De facultatieve revisie tast het instituut aan in zijn beide wortels zoowel in zijn element van algemeene ambtelijke controle dat het regt goed zij ¹⁾ als in die andere functie van het Hof die Winckel zoo scherp had onderkend als de ware toeverlaat van beklagde — le vrai réfuge de l'accusé — en die samen die revisie hadden gemaakt tot la base de la justice pénale. Want men hoeft, neen, men mag, de bestrijding van Stbl. 72 niet zien als een juristendispuut over den theoretischen grondslag van de revisie, hoe interessant ook, neen, daarachter, daarboven moet altijd weer staan een nuchtere, reele kijk op de maatschappij, in casu dus de inlandsche maatschappij, op de inlandsche beklagde, op de inlandsche Djaksa ²⁾.

En daarover zegt 's Hofs advies van 1880 tot wederinvoering van de algemeene, verplichte revisie zulke kostelijke, zulke kostbare waarheden:

De Directeur Justitie 1870 had gezegd van achter zijn schrijftafel: als de veroordeelde, zijner schuld bewust, genoeg neemt met de uitspraak van den eersten regter, wat wilt ge toch meer!?

Het Hof van 1880 zegt: „die veroordeelde kent onze taal niet, heeft niet de minste notie van ons strafrecht noch van onze vormen van regtspleging, hij heeft geen geregtelijken raadsman die hem het voor en tegen der revisieaanvraag kan aantoonen, voor hem is het alleen de vraag welke straf hem opgelegd wordt”.

„Overgelaten aan de inlichtingen van een landraadgriffier weet hij alleen dat het Hof in revisie zijn straf kan verzwaren, zelfs tot en met de doodstraf. Soms berust hij om, als preventieve het vonnis in revisie afwachgend, langer nabij zijn familie te kunnen blijven, een ander berust omdat de executie van de straf — in betrekkelijke vrij-

¹⁾ Art. 158 R. O.: Het Hof als opperste rechtbank belast met het toezigt op de bedeeeling des regts en met de zorg dat die bedeeeling behoorlijk en onvertogen plaats hebbe.

²⁾ Het is niet toevallig, dat bij onze vragen van legaliteit zoo dikwijls het strafprocesrecht naar voren komt. Hierbij denk ik aan een opmerking van Taverne: het strafprocesrecht is de weerspiegeling van den stand der cultuur van een volk. Tijdschr. voor Strafrecht, deel 38, blz. 281.

heid — Id. — tenminste een einde maakt aan het langdurig opgesloten zijn, als preventieve.

In ieder geval tot beoordeeling van een tegen hen gewezen vonnis zijn slechts zeer weinigen in staat”.

De Directeur Justitie 1870 had gezegd van achter zijn schrijftafel: Als, naast den veroordeelde zelf, het O. M. nog revisie kan aan teekenen op gronden van algemeen belang of openbare orde wat wilt ge dan toch meer!?

Het Hof van 1880 zegt: weer miskent ge de realiteit: „De Djaksa, niet speciaal opgeleid, veelal opgeklommen van schrijver, weet niets van ons strafregt, mist zodoende alle begrip van het verband tusschen misdaad en straf. Of het in het belang van den openbare orde wenschelijk is in revisie te komen kan hij zelden beoordeelen. Zoodra eenmaal een aangebrachte zaak door den landraad is afgedaan, bekommert hij zich verder daarover niet”¹⁾.

Zien wij nu nog ook deze missive 1870 van der Kinderen even als „een stuk tijd dat door een middelpunt van persoonlijk bewustzijn heengaat” dan dringt zich één vraag aan ons op: In de revisie van 48 met haar waarborgen en voor een goede rechtsbedeeling en voor de belangen van het individu, tesamen waarborgen voor goed recht, in die revisie was, ambtelijk gehanteerd op typisch-indische wijze, al vroeg een mooi stuk legaliteit verwerkelijkt.

Hield nu Stbl. 72, die massale revisie terugbrengend tot een individueele, misschien gelijken tred met een sinds 48 daarvoor rijp geworden inlandsche maatschappij en inlandsch individu?

Of zoek ik het veel te diep en was dat Stbl. alleen maar een noodsporang van een in het nauw gedreven administratie?

Het laatste moet zeker meetellen, maar wanneer dit vervangen van een algemeene verplichte controle van bovenaf door een beperkte, afhankelijk van den wil van het individu tevens blijkt te zijn de overgang van een goed eigen indisch stelsel naar een slecht, zoo overgeschreven van Holland — ook al rept de missive zelf daar met geen

¹⁾ Interesseert u den afloop van het debat? der Kinderen, dan lid van den Raad van Indië, overtuigt blijkbaar het College en Gouv. Generaal van Lansberge, zich vereenigende met den Raad vindt geen termen „om een stelsel vaarwel te zeggen, dat in den aanvang vrij algemeen met ingenomenheid was begroet”. Dus geen terugkeer tot de verplichte revisie. Wel krijgt het Hof bij K. B. in Ind. Stbl. 1882 no. 66 er een vierde Kamer bij, enkel belast met de inlandsche examinatie dat is het onderzoek van de andere dan revisiezaken die alle „ter kennisneming” aan het Hof moeten worden opgezonden, een tweede, even typisch-indische vorm van ambtelijke controle.

woord van — komt dan dit ontijdig verleen van zelfbeschikking aan het inlandsch individu, hoe knap voorbereid en smakelijk opgediend overigens ook, toch niet in de buurt van wat Winckel noemde „phra-seologie” en van Vollenhoven „papieren onwaarachtigheid?” Zoo meen ik ook in deze missive iets te mogen zien van een stuk tijd, de persoon van der Kinderen zie ik er in terug wetgevend in zijn studeerkamer, achter zijn schrijftafel, dat beteekent in dit geval zonder voldoende kennis van, althans zonder voldoende rekening te houden met inlandsche maatschappij en inlandsch individu en dat nog wel voor Java zelf.

BIJLAGE WINCKEL.

A. Zijn Leven.

De fam. Dr. Ch. W. F. Winckel te Amsterdam wijst mij op de volgende gegevens in Het Nederland's Patriciaat 1911 blz. 516, die ik dankbaar overneem: „Mr. Christiaan Philip Karel von Winckel werd als zoon van Christiaan Philip Winckel, kolonel inf. Ned. Leger en Charlotte de Veye te 's-Gravenhage geboren op den 26 Aug. 1842, bekleedde verschillende rechterlijke betrekkingen in Ned. Indië, en tenslotte part. secretaris van den Hertog van Saksen-Coburg-Gotha, in 1883 te Gotha genaturaliseerd en 21 Juni 1883 in den Saksischen adel verheven. Hij stierf te Gotha op 16 Sept. 1884, een dochter nalatende die eenige jaren geleden ongehuwd stierf”.

Heeft gestudeerd te Utrecht.

1863-65 had hij zich op het ambtenaarsradicaal toegelegd.

1865 kwam Winckel in Indië.

Ind. Weekblad 1865 no. 125: benoemd tot tweeden subst. griffier bij Raad van Justitie Batavia.

Ind. Weekblad 1867 no. 199: benoemd tot tweeden subst. griffier bij Raad van Justitie Batavia, thans die betrekking vervullende.

Ind. Weekblad 1867 no. 212: tot fungeerend Secretaris bij de regt-bank van burgerl. en lijfstraffelijke zaken te Palembang en auditeur militair aldaar.

Ind. Weekblad no. 337: benoemd tot griffier bij den omgaanden regter in de derde afdeeling.

1871 met verlof in Europa o.a. in Utrecht.

Ind. Weekblad 1872 no. 488: benoemd tot lid in den Raad van Justitie te Semarang, de gewezen buitengewoon auditeur militair in de tweede militaire afdeeling op Java, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

„Na zeven jaren den lande gediend te hebben had hij een bloeiende advocatenpraktijk verworven welke hem ruim honderd gulden daags zuiver opleverde”. „Mijne uitzetting” blz. 17, 19.

Sedert 1 Maart 1873 Redacteur van de Semarangsche Courant; was tevens advocaat en procureur.

Bij besluit van den Gouv. Generaal Loudon van 2 Mei 1873 is hem, advocaat en procureur te Semarang, tevens Redacteur der Semarangsche Courant, in het belang der openbare rust en orde, het verblijf in Ned. Indië ontzegd. Aanleiding daartoe waren zijn artikelen van 15, 23 en 25 April 1873. Het besluit werd ingetrokken 24 Februari 1875, „wegens veranderde tijdsomstandigheden”. — Kolon. Verslag 1875: 76 —

1873? Door den Nederlandschen gezant te Konstantinopel benoemd tot bijzitter in de Consulaire Regtbank van Nederland in Egypte.

Nederl. Weekbl. v. h. Regt 28 Mei 1874 no. 3718 neemt dit als berigt over uit een N. Ind. blad.

26 December 1873 stuurt hij uit Alexandrië een bijdrage: „De voorgenomen regterlijke hervorming in Egypte”, opgenomen in Nederl. W. 3670; gedeeltelijk overgenomen in Ind. Weekbl. 1874 no. 559.

September 1874 verlof verleend tot het aannemen van het ridderkruis eerste klasse der Ernestinische Huisorde, hem door Z. D. H. den Hertog van Saksen-Coburg en Gotha geschonken. — Nederl. W. 1874 no. 3764. —

W. is dan bijzitter in de Nederlandsche Consulaire Regtbank te Alexandrië.

1875 verdedigt hij voor den Raad van Justitie te Semarang vier Chineezzen, medebeklaagden van Abels in een zaak van valsche bankbiljetten.

Abels krijgt 20 jaar tuchthuis, drie Chineezzen 15 jaar dwangarbeid in de ketting, de vierde wordt vrijgesproken. — Ind. W. 1875 nos 639 t/m 642.

October 1876 te Semarang — blijkens Nederl. Weekbl. no. 4051, — voorstel aan G.G. tot afsplitsing van een afzonderlijken Raad van Justitie te Solo tot ontlasting van die te Semarang.

- 1878 houdt hij te Dresden im Verein für Erdkunde zijn voordracht: „Das Strafverfahren bei Vergehen der Eingeborenen auf Java”.
- Hij noemt zich dan nog: Advokat in Samarang; hier blijkt, dat hij ook nog een reis naar Bangkok heeft gemaakt.
- 1880 verschijnt zijn Essai; ook daar noemt hij zich: avocat au Conseil de justice de Samarang.
- 1884 Ind. W. no. 116 opent met 20 regels necrologie: „overleden in Europa”.

B. Zijn Werken.

1863. Academisch Proefschrift Utrecht: De Raad van Ned. Indië.
1870. Tijdschrift voor Ned. Indië van baron van Hoëvell. Novemberaflevering.
1871. idem Januariaflevering.
- idem dl. 1 blz. 478 vlg. kondigt hij aan een boekje van van der Kruk: De toestand van het Ned. Ind. leger bij het uitbreken van den fransch-duitschen oorlog in 1870.
1871. idem deel 2 blz. 1-13: „Het ontwerp strafwetboek voor inlanders en daarmee gelijkgestelden”.
- idem idem blz. 245-261: „De eigen rechtspleging voornamelijk op Sumatra's Westkust, Benkoelen en Palembang”.

Over militair strafrecht:

1870. „Gids voor officieren en onderofficieren van het N. I. leger bij de uitoefening der rechtspleging in tijd van vrede”.
1871. „Gids voor het Nederlandsche leger bij de uitoefening der rechtspleging in tijd van vrede”.
1872. „Handleiding bij de uitoefening der rechtspleging voor 's Konings zeemacht.
1870. een artikel in het Tijdschrift voor N. I.: „Het militair regtswezen in N. I.”.
1873. een artikel in het Indisch Militair Tijdschrift: „De reclames en de krijgstucht”.
- Nadat hij tevoren al in „De Locomotief” had geschreven, nu als redacteur van de Samarangsche Courant.
- 15 April 1873 een artikel: „Loudon en Daendels”.
- 21 April 1873 „Het oogenblik” en „Een halve maatregel”.
- 23 April 1873 „Waart Gij gewaarschuwd?”
- 25 April 1873 „Vervolging”.

- Over deze heele episode zijn brochure; 1873: „Mijne uitzetting uit Indië”, „Verzoekschrift aan de Staten-Generaal met justificatoire bescheiden”.
1874. *La liquidation des comptes entre le Grand-Duché de Luxembourg et le Royaume des Pays-Bas.*
1874. *La réforme judiciaire en Egypte.*
Lettre à M. le Chevalier Gatteschi, Avocat à la cour de cassation italienne.
1874. *Nederl. Weekblad v. h. Recht* no. 3670: „De voorgenomen regterlijke hervorming in Egypte”, gedeeltelijk als hoofdartikel onder den titel „Uit Egypte” overgenomen in *Ind. W.* 1874 no. 559.
1875. *Nederl. W. No. 3762*: Onze consulaire wet.
1875. *Ind. W. Nos 639 t/m 642* verdedigt hij de chineesche medeplichtigen van Abels inz.: valsche bankbiljetten voor den Raad van Justitie te Samarang.
1876. *Nederl. W. No. 4051*: Rekest van Winckel aan Z. Exc. den Gouverneur-Generaal, bepleitende afsplitsing van een afzonderlijke Raad van Justitie te Solo uit dien te Semarang.
1878. *Das Strafverfahren bei Vergehen der Eingeborenen auf Java.*
1880. *Essai sur les principes régissant l'administration de la justice aux Indes Orientales Hollandaises surtout dans les îles de Java et de Madoura et leur application.*
- 1883? blijkens necrologie in *Ind. W.* 1844 No. 1116: „nog in het laatste jaar voltooide hij een formulierboek voor de burgerlijke regtspraktijk”.

BIJLAGE PIEPERS.

A. Zijn Leven.

Vader in de Hollandsche magistratuur; 1835 geboren te Amersfoort; was in den Haag op school bij mijnheer Burnier;

bezocht het gymnasium in Arnhem;

1859 promoveert te Leiden op stellingen.

1862 ging hij naar Indië, waar hij „meer dan 20 jaar verbleef”; Blijkens *Ind. W.* 1864 no. 38: was ambtenaar ter beschikking van den Gouverneur Sumatra's Westkust; benoemd tot tijd. buitengewoon subst. Griffier bij den Rechtbank te Padang, buiten bezwaar van den Lande.

Ind. W. 1865 no. 97: was griffier Landraad Batavia, wordt Eerste Kommies bij den Procureur-Generaal;

Was in 1868 te Batavia luitenant der schutterij.

Ind. W. 1869 no. 302: was Eerste Kommies P.G. wordt subst. Officier bij den Raad van Justitie te Semarang.

Ind. W. 1869 no. 328: was subst. Officier Samarang, wordt Omgaand Rechter in het Gouvernement Celebes.

1869-74 Omgaand Rechter in het Gouvernement Celebes, wonende te Makassar. Daarna Voorzitter van de Landraad te Bodjonegoro, ook te Toeban.

1876? met verlof naar Europa.

1877. Voorzitter van de Landraden te Kediri en Berbek.

1879. Officier van Justitie te Semarang — blijkens Ind. W. nos 838 vlg. —

1881. Advocaat-Generaal bij het Hoog-Gerechtshof; lid van het Hooggerechtshof van N. I.

1890 benoemd tot Vice-President van het Hof.

1894 gepensionneerd als zoodanig, vestigt zich te 's-Gravenhage.

1919 aldaar overleden.

B. Zijn Werken.

1868. De Politierol — daarover recensie in Ind. W. 1868 no. 264. —

1876. „Een onderwerp van Ned. Ind. Strafwetgeving in de 2de Kamer der Staten-Generaal”; een brochure over art. 2 no. 27 Politiestrafreglement voor Inlanders.

1878. Ind. W. no. 759: „Een protest”. „De Locomotief meent, dat wie zich heeft verklaard tegen afzonderlijke rechtsgeleerde Landraadvoorzitters gelijk heeft gekregen. Hiertegen protesteer ik”.

1878. Ind. W. nos 773, 774, 77, 778, 779.

„Iets over de Rechterlijke Macht in het algemeen, hare verhouding tot de andere staatsmachten en tot de maatschappij”.

1878. Ind. W. no. 804: „Eene taalkundige mijmering”.

Waarom P. het woord opium, in Nederland volgens de Vries en te Winkel onzijdig is, in Indië mannelijk neemt. „Weer een voorbeeld dat de taal der Nederlanders in deze gewesten voortdurend meer van die in het moederland gaat verschillen. Het bewijs van het bestaan van een eigen leven”. Zie P.'s Gids-artikel: „Over de Ned. taal in Oost-Indië — 1875. —

1879. Ind. W. nos 828 t/m 834.
„Het ontstaan der klachten over de werking der nieuwe rechtsinstelling. Hare beduiding”.
Daarop antwoordt de journalist Uilken, die met Huet, Multatuli en Roorda van Eysinga daarin was aangevallen, in de Weekbladen nos 838 t/m 844: „Mr. Piepers als censor”.
- ± 1879. Een praeadvies aan de Regeering inz.: afschaffing van de facultatieve en wederinvoering van de verplichte revisie. P. is daarover gehoord als één van de vijf toen oudste landraadvoorzitters. Te vinden bij Lyon: Nederl. Ind. Strafvordering — 1886 — Bijlage no. 8 VI blz. 235 Rom.
1880. Ind. W. nos 889, 892, 893. Een debat Maclaine Pont—Piepers naar aanleiding van een poging tot codificatie van adatstrafrecht. De Gouverneur van Sumatra's Westkust Canne heeft n.l. bij gewestelijke keur „eenige feiten strafbaar gesteld die naar de oude volksinstellingen en gebruiken der inheemsche bevolking niet geoorloofd zijn”.
Piepers bestrijdt dit. Pont verdedigt den maatregel.
1881. Ind. Gids, December heeft de gewezen Resident van Kediri, C. Bosscher, later Directeur van Binnenlandsch Bestuur, Piepers — en Immink — aangevallen over hun slechte verhouding met het B. B.
Piepers antwoordt daarop voorloopig
met 1881. Ind. W. no. 916: „Betering in eer en goeden naam”.
Dit „vuilaardig pamphlet vooral tegen mij gericht” is, blijkens P.'s Voorwoord de causu proxima tot zijn „Macht tegen Recht” —1884 —
1881. Het Regt in N. I. dl. 36 blz. 205 en 273 : 25 conclusies van P. als Advocaat-Generaal.
1883. Ind. W. nos 1034, 1036, 1037. „De verwijzing in het z.g. Inlandsch Reglement”.
1884. Ind. no. 1116, 1118, 1119. Iets omtrent de keuze der Onderwerpen te behandelen door de Indische Juristen Vereeniging. In no. 1119 noemt hij er al dadelijk 24. — Ook opgenomen in de Handelingen van die Vereeniging 1885 blz. 322.
1884. „Macht tegen Recht”.
1885. Indische Gids dl. 2 blz. 1625:
„De onvolledigheid der indische strafwetten”.
1886. Praeadvies voor de Ind. Juristen Vereen.: De uitoefening der

- notariële functiën met betrekking tot, eventueel op te dragen aan den Inlander?
1887. Ind. W. nos 1265 en 1266:
De competentie van den priester raad op Java.
1887. Ind. W. no. 1277: „Een arrest op het gebied der strafverordering”.
1887. Voorzitter van de Ned.-Indische Juristen Vereeniging — die hij in 84 had helpen oprichten, zie Ind. W. 1074 — Piepers is dan Raadsheer in het Hooggerechtshof. Op de agenda staat: De veiligheids politie op Java en Madoera.
Als Voorzitter richt P. een afscheidswoord tot Mr. L. W. C. van den Berg, die naar Holland vertrekt voor de opleiding der indische ambtenaren. „Van hem, zoo zegt P. is niet die bekrompen opvatting te vreezen, destijds uitgaande van prof. Keizer alsof met de kennis van het mohammedaansche recht voor de indische rechtstoestanden tenminste wat de inlandsche bevolking betreft, zoo goed als alles zou zijn gezegd”. Zie Het Regt in Ned. Indië dl. 49 blz. 64.
1888. Ind. Gids dl. 1 blz. 776 — Ind. W. van dat jaar no. 1290.
„Eenige misdadige handelingen die voorziening behoeven bij een nieuw Wetboek van Strafrecht voor Europeanen”.
1888. „De Ned. Ind. staatsdienst en het K.B. van 14 Febr. 1888” in: Bijdragen tot de kennis van het Staatsbestuur in Nederland.
1891. Als President van 's Hofs derde Kamer leidt hij den tegenstand tegen de voorstellen van Proc. Generaal de Gelder, waaruit groeit Ind. Stbl. 1898 no. 66. Zie in de „Bescheiden” daaromtrent uitgegeven door Mr. Nederburgh in 1903 de blz. 80-127; ook opgenomen als bijlage van: Het Regt in N.I. deelen 80 en 81.
1893. Het Recht in Ned. Indië dl. 60 blz. 355-402: De priesterrecht spraak in Z. W. Celebes. Kritiek en aanvulling van Nederburghs Verhandelingen in Ind. W. nos 1478 t/m 1483.
- 1895-97. Drie brochures over de questie der Costa-Rica-Packet.
1896. brochure: „Zwaarden eischen klingen, maar ook gevesten d.i. over; De Atjehziekte en hare genezing”.
1898. Gelijktelling van Vreemde Oosterlingen met Europeanen” in Tijdschrift voor N. I.
1899. De blijde boodschap der wetenschap.
1899. De Indische Mijnewet en het eigendomsrecht.

- 1900. „Rechtszekerheid van den Inlander in Ned. Indië op het gebied van het Strafrecht”.
- 1900. in Tijdschrift voor Strafrecht dl. 13 blz. 138-233.
„De tegenwoordige inzichten omtrent het strafrecht en het onderwijs daarin aan 's Rijks Hoogeschole”.
- 1900. Voor het internationaal Congres van Koloniale Sociologie een mémoire: *Le droit civil et pénal des Indes orientales néerlandaises* — Paris 1900 deel 2 blz. 198-205. —
- 1901. Naar vrede?
- 1905. *Etudes sur la réforme du droit.*
1. *Le droit international public.*
2. *Le droit pénal.*
- 1907. Over samenwerking van juristen en psychiaters.
- 1912. De bemoeienis van den psychiater in strafzaken.

BIJLAGE: DER KINDEREN.

A. Zijn Leven.

- 1823. geboren in den Haag.
- 1847. promoveert te Leiden op dissertatie;
- 1849. in Indië aangekomen: 1e Commies Parket Procureur-Generaal.
- 1851. getrouwd met een meisje de Pauly.
- 1849-52. Amanuensis — d.i. Secretaris — van de Commissie Regeling Rechtswezen Buitengewesten.
- 1852. Griffier Raad van Justitie Soerabaja.
- 1854-61. Griffier van het Hoog-Gerechtshof.
- 1855-65. een der Redacteuren van „Het Regt in Nederl. Indië”.
- 1861. lid van het Hoog-Gerechtshof; Ridder Ned. Leeuw;
- 1860-87. Secretaris, Onder-Voorzitter, Voorzitter van het Bataviaasch Genootschap.
- 1859-66. Curator, 1872-84 President-Curator van het Gymnasium Willem III te Batavia.
- 1863. Commissaris Regeling Rechtswezen Buitengewesten.
- 1866. Procureur-Generaal.
- 1869. met 1 Juli benoemd tot Directeur van het op te richten Departement van Justitie.
- 1871. President van het Hoog-Gerechtshof.

1872. Lid van den Raad van Indië; blijft dat tot zijn repatriëering in 1887.
1873. Als lid van den Raad van Indië. Voorzitter van de Eerste Atjeh-enquête Commissie.
1875. Commandeur in de orde van den Nederlandsche Leeuw (na invoering nieuwe Rechtswezen Sumatra's Westkust).
- 1 Juni 1878: Gedenkrede bij het eerste Eeuwfeest van het Bataviaasch Genootschap in de Willemkerk te Batavia.
- 1880-1881. Tweede zending naar Atjeh.
1887. terug in Holland, vestigt zich te 's-Gravenhage.
- sedert 1891 Voorzitter v. h. Kon. Instituut Taal-, Land- en Volkenkunde.
- 1892-98. Bestuurslid van het Indische Genootschap.
1892. lid van de, toen in het leven geroepen, Haagsche Staatscommissie tot herziening van de indische wetgeving op privaatrechtelijk gebied.
1898. overleden.

LIJST VAN GESCHRIFTEN VAN Mr. T. H. DER KINDEREN ¹⁾

Afzonderlijk verschenen.

- De rerum judicatarum auctoritate in causis civilibus, Specimen juridicum inaugurale. Leiden 1847.
- Wetboek van Strafrecht voor Inlanders in Nederlandsch-Indië, gevolgd door eene toelichtende memorie. Batavia 1872; 2e herdruk, *ibid.* 1885.
- De algemeene politie-strafreglementen voor de Europeanen en voor de Inlanders in Nederlandsch-Indië, gevolgd door eene toelichtende memorie. Batavia 1873; tweede herziene druk, *ibid.* 1885.
- De algemeene verordeningen tot regeling van het rechtswezen in het Gouvernement Sumatra's Westkust, toegelicht uit officieele bescheiden, 2 dln. Batavia, 1875, aangekondigd in Themis, dl. 37 (1876), p. 67 en v.v., door Mr. A. J. Swart.
- Formulierboek ten gebruike bij de toepassing van het Reglement tot regeling van het rechtswezen in het Gouvernement Sumatra's

¹⁾ Aldus ontleend aan Levensberichten, Maatschappij der Letterkunde 1898-99: T. H. der Kinderen, door Mr. L. W. C. van den Berg.

Westkust (onder leiding van Der Kinderen, bewerkt door den hem toegevoegden ambtenaar Mr. H. A. de Groot), Batavia, 1875; Tweede verbeterde druk, door Der Kinderen alleen, *ibid.* 1882.

Het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, gedurende de eerste eeuw van zijn bestaan, 1778-1878. Gedenkboek. 1ste deel. Batavia 1878. Niet verder verschenen.

In Themis.

DI. 14 (1853), p. 281 en vv. Over de executoriale kracht van met de woorden: „In naam des Konings”, uitgegeven grossen van vonnissen en authentieke akten, in Nederland gewezen en verleden in de Nederlandsche Overzeesche bezittingen, en omgekeerd.

Ibid. p. 398 en vv. Beoordeeling van J. G. Rochussen: De *causis cur nonnullis capitibus praecipuis differat codex civilis Indo-Neerlandicus a codice civili nostro. Specimen juridicum inaugurale.*

DI. 24 (1863), p. 150 en vv. Gerechtelijke statistiek omtrent Nederlandsch-Indië over het jaar 1860, vergeleken met vorige jaren.

DI. 26 (1865), p. 453 en vv. Verslag ten geleide van de statistiek der rechtsbedeeling in Nederlandsch-Indië over 1861.

DI. 58 (1897), p. 666 en vv. Beoordeeling van A. J. Driessen: Schets der werkzaamheden in strafzaken van den Nederlandsch-Indischen ambtenaar van het Openbaar Ministerie op Java en Madoera. Akademisch proefschrift.

In het Koloniaal Verslag.

1876. Bijlage M. Uittreksel uit het verslag betreffende de nieuwe regeling van het rechtswezen in het Gouvernement Sumatra's Westkust.

1883. Bijlage UUU en VVV. Beknopte beschrijving van de rechterlijke inrichting van Nederlandsch-Indië, voor zooveel betreft de rechtsbedeeling „In naam des Konings”. Met eene kaart.

In „Het Recht in Nederlandsch-Indië”.

DI. 5 (1851), p. 243 en vv. Over de voorloopige gevangenhouding van beklaagden in zaken van overtreding.

DI. 6 (1852), p. 139 en vv. Over den lijfswang, in zaken van overtreding te ondergaan door Inlanders en daarmede gelijkgestellten op Java en Madoera.

Dl. 20 (1862), p. 77 en vv., 181 en vv. en 279 en vv. De voorschriften van het Wetboek van Koophandel voor Nederlandsch-Indië, voor zooverre zij afwijken van de voorschriften van het Nederlandsche Wetboek.

Dl. 36 (1881) Toevoegsel. De ordonnantie van 14 Maart 1881 betrekkelijk de rechtspleging onder de inheemsche bevolking van Groot Atjeh (Stbl. No. 83). Met memorie van toelichting.

Voorts: Circulaires tot toelichting van de Reglementen op het rechtswezen in het Gouvernement Sumatra's Westkust (Dl. 26 (1876), p. 318 en vv.), in Benkoelen en de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo (Dl. 34 (1880), p. 305 en vv., 311 en vv), in Atjeh (Dl. 37 (1882), p. 59 en vv.), in Riouw (Dl. 38 (1882), p. 333 en vv.), in Celebes, Timor en de Molukken (Dl. 39 (1882), p. 47 en vv., 128 en vv., 265 en vv., 325 en vv., 374 en vv.), in de Westerafdeeling van Borneo (Dl. 41 (1883), p. 58 en vv. en 142 en vv.) in de Oostkust van Sumatra (Dl. 49 (1887), p. 40 en vv. en 124 en vv.).

Vraagpunten en bemerkingen van verschillenden aard betreffende het Nederlandsch Indische recht in Dl. 11 (1855), 12 (1856), 13 (1857), 14 (1857), 15 (1858), 17 (1860), 18 (1861) en 21 (1865).

In de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van
Nederlandsch-Indië.

Vijfde volgreeks, dl. 7 (1892), p. 139 en vv. Levensbericht van Dr. G. A. Wilken.

In de Levensberichten der afgestorven medeleden van
de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde.

Jaargang 1891, p. 287 en vv. Levensbericht van S. van Deventer Jsxn.